

В. О. Тузик

**Музичне виховання
студентів
засобами вокального
мистецтва**

Навчально-методичний
посібник

Переяслав-Хмельницький ДПУ
імені Григорія Сковороди

2004

УДК 784+378.1.036(07)
ББК 85.314Я7+74.58
Т81

**Навчально-методичний посібник
«Музичне виховання студентів
засобами вокального мистецтва» П.-Хм. 2004.**

Рекомендовано міністерством освіти і науки України
як навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів.
Гриф 14 (182-966 від 11.05. 2004).

В.О. Тузик «Музичне виховання студентів
засобами вокального мистецтва»
Навчально-методичний посібник.

Рецензенти: **Муха А.І.** – доктор мистецтвознавства, професор,
завідувач відділу музикознавства інституту мистецт-
вознавства, фольклористики та етнології ім. М.
Рильського НАН України;
Падалка Г.М. – доктор педагогічних наук,
професор національного педагогічного університету
ім. М. Драгоманова.

Редактор: **Лаврова Н.І.** – старший викладач кафедри музики
Переяслав-Хмельницького ДПУ ім. Г. Сковороди.

У посібнику розглядаються найважливіші елементи вокального мистецтва: особливості звукоутворення, спеціального дихання, дикції, динаміки, регістру і діапазону. До кожної пісні вміщено стислі методичні вказівки щодо особливостей її виконання. Звертається увага на гармонію, темп, кульмінаційний розвиток, особливості дихання, що допоможе співакам майстерно виконати ці твори, краще передати авторський задум. Посібник дає можливість використовувати його в умовах стаціонарної, заочної та дистанційної форм навчання для студентів музично-педагогічних спеціальностей, професійним співакам, всім любителям вокального мистецтва.

Замовник Державний педагогічний університет ім. Григорія Сковороди.
Протокол засідання вченої ради №5 від 6 квітня 2004 р.

Автор висловлює щирю подяку ректору ПХДПУ ім. Григорія Сковороди доктору історичних наук, професору В.П.Коцуру за сприяння у виданні посібника.

ISBN 966-8743-00-8

Вступне слово

На сучасному етапі еволюції суспільства, в середовищі якого духовне виховання особистості виходить на перше місце стосовно значущості і впливу на неї. Головна мета музики і, зокрема, співу — закласти фундамент для росту і розвитку духовно збагаченої, інтелектуально освіченої, культурної особистості. Тому що пісня зароджує в душі те прекрасне, без чого не можливе збагачення як окремої людини, так і різних груп та прошарків суспільства.

Пісня — це душа народу, його історія, національне багатство і культура, невичерпна криниця чистої життєдайної мудрості.

Навчально-методичний посібник презентує 50 пісень українського піаніста і композитора Віктора Тузіка, які створені за останні роки на вірші талановитих поетів О.Потапенка, О.Демиденка, П.Ярмоленка. Серед цих композицій є досить знані, що відзначені преміями на конкурсах та фестивалях, використовуються різними співаками, звучать під час святкових заходів по вшануванню важливих історичних дат та подій сьогодення, але до цього часу не видавалися, що ускладнювало їх вивчення та включення у педагогічно-концертний репертуар.

Всі пісні В.Тузіка пов'язані з любов'ю — до матері, рідної землі, природи, малої батьківщини — Переяслав-Хмельницького, своєї Вітчизни — України. Твори його позначені душевною збудженістю, щирим ліризмом, вишуканою мелодією, цікавим гармонічним оздобленням провідних тематичних ідей. Добре знання вокалу дозволяє композитору створювати зручні для співака партії, але водночас це не спрощує мистецьких задумів.

Автор збірки, будучи старшим викладачем кафедри музики Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди, не міг не враховувати необхідності педагогічного бачення створених композицій, що спричинило надання праці повної, вичерпної атрибутивності навчально-педагогічного посібника: методичні вказівки до кожної пісні, плани розгорнення динаміки, гармонічні схеми з розшифровкою їх символів. Це дає можливість використовувати посібник в умовах стаціонарної, заочної та дистанційної форм навчання.

Відомо, що найкращим суддею творчості є час, але вже зараз можна стверджувати, що композитор своєю музикою категорично заперечує примітивізм, вульгарну «попсовщину», спираючись на кращі вітчизняні та світові традиції жанру.

Доробок В.Тузика є плідним внеском в українську національну професійну пісенну культуру і суттєво розширює уявлення про її сучасний розвиток.

*Клин В.Л., доктор мистецтвознавства,
професор, заслужений діяч мистецтв України.*

Розділ I

Вокально-педагогічні настанови

ПІСНЯ

Пісня – душа людини, невичерпна криниця чистої життєдайної мудрості людства. Величезний світ почуттів, думок, образів містить в собі цей найстародавніший, найпростіший і водночас найскладніший жанр музичного мистецтва. В Україні споконвіку співали – з дитинства до старості, у горі та радості. Пісні – як фольклорні, так і ті, що народжені у професійній творчості, – це поетична і специфічна мова народу його різних історичних періодів, його національне багатство і культура.

Пісенний матеріал посібника згруповано в окремі розділи за певним педагогічним та виховним спрямуванням. Його складають твори про кохання, сім'ю, рідний край і Батьківщину, історичні події, красу природи.

СПІВ. ВОКАЛЬНІ НАВИЧКИ

Співи – один з основних видів музичної діяльності в процесі навчання та виховання. Спів умовно утворюють такі компоненти: співоча постава, звукоутворення, дикція, дихання. Вокальні навички – комплекс автоматизованих дій різних частин голосодихального апарату, які відбуваються під час співу і підкоряються волі співака. Вокальні навички можна поділити на навички дихання, володіння звуком та навички володіння словом у співі. Всі ці аспекти вокальної техніки тісно пов'язані між собою. Володіння звуком складається з таких компонентів як звукоутворення, правильне використання резонаторів, чисте інтонування, згладжування регістрів, атака звуку, звуковедення, володіння динамікою.

ЗВУКОУТВОРЕННЯ

Звукоутворення – це результат взаємодії дихального і голосового апаратів під управлінням центральної нервової системи співака. Навичка вільного ненапруженого звукоутворення має

велике значення. Напружене звуковидобування призводить до порушень вокальних функцій, а саме незмикання голосових складок, вузли на них. Форсований спів призводить до нечистого інтонування.

Голосові зв'язки у кожної людини трохи відмінні. Резонатори також бувають різні: верхній – головний (порожнини рота, глотки, носа, лобні пазухи), нижній – грудний (трахеї та бронхи). Головний резонатор надає звукові легкості, прозорості, дзвінкості, а грудний – густоти й повноти.

Для правильного звукоутворення велике значення має атака звука – спосіб утворення звука в голосоутворюючій апараті, початковий момент його виникнення. Атака звуку дає можливість добре відчувати характер змикання голосових складок, а також здійснити перехід положення гортані від дихального до співацького стану. Розрізняють три основні види атаки: м'яку, тверду і придихову. Рекомендується користуватися всіма видами атак, стосовно до кожного окремого випадку.

СПІВАЦЬКЕ ДИХАННЯ

Правильне дихання під час співу є однією з основних умов хорошого вокального звучання. Як відомо, струмין повітря викликає коливання голосових складок, внаслідок чого народжується звук, який, потрапляючи в резонаторні порожнини, посилюється і набуває вокального звучання.

Існують різні типи вокального дихання: ключичне, реберне, діафрагмальне. Найбільш визнане сучасною вокальною педагогікою є так зване нижньореберне-діафрагмальне дихання. В ньому беруть участь нижні ребра і діафрагма, м'язи черевного пресу.

Співацьке дихання, як правило, складається з двох моментів: вдиху і видиху. Перед тим, як співати пісню, що йде в помірному або повільному темпі, треба взяти спокійне глибоке дихання через ніс і, затримуючи подих, почати спів. Те ж саме роблять між музичними фразами. Коли пісня виконується у швидкому темпі, то вдих і перед початком співу, і між фразами при короткій цезурі буде швидким, коротким (його називають «півдихом»). Спокійний вдих легше здійснювати, ніж короткий, швидкий. Набирати повітря треба безшумно, не піднімаючи плечі. Потім «замкнути» дихання, тобто зупинити його і співати, як кажуть, на «відчутті вдиху». У співака повинно

бути таке відчуття, ніби він не видихає повітря під час співу, відчуття «опори» на дихання. Коли співають «на опорі», звучання голосу, незалежно від нюансу, набуває соковитості, змістовності, кантиленності. І навпаки, спів на резервному диханні, як кажуть «спадання з дихання», позбавляє звук цих якостей, робить його безтембровим, «порожнім».

ДИКЦІЯ

Мистецтво дикції засноване на знанні звукової форми кожної літери, на вмінні вірно відчувати і вимовляти голосні та приголосні. Правильна дикція – це точна вимова голосних і приголосних звуків та їх комбінацій. В артикуляції беруть участь м'яке піднебіння, язик, губи, зуби, щоки, ніс. Вокальна дикція відрізняється від розмовної тим, що голосні звуки співаються протяжно. Вони становлять основу вокального інтонування. Що ж до приголосних, то вони є лише зв'язкою між голосними. Приголосні *с, з* називаються свистячими, вимовляти їх треба дуже коротко і чітко, щоб не було зайвого і непотрібного свисту. Шиплячі *ш, щ* вимовляються теж коротко, але виразно. При співі слід звернути увагу на закриті склади. Якщо приголосні з кінця попереднього складу сполучити з початком наступного складу, то це дасть можливість забезпечити найбільшу чіткість і ясність дикції. Відповідно до мелодичної виразності треба підкреслювати голосом логічний акцент.

ДИНАМІКА

Динаміка в музиці, зокрема у вокальній, означає розподіл сили звуку. У процесі виконання розподіл сили звуку має дуже важливе значення. Сила звуку, правильно розподілена в різному ступені звучання, справляє враження великої активності. Виконання стає живим, яскравим.

Динамічний відтінок *p* (піано) базується на прикрито-стриманому звукові. В цьому випадку воно справляє враження спокою, врівноваженості. Виразність виконання буде сильнішою, якщо ці відтінки будуть уміло використані в плані швидкого, точного і легкого переходу від одного відтінку до іншого. Кресендо і димінундо – поступове посилення і зменшення сили звуку, часто виконується нерівно, зигзагоподібно. Не можна також допустити, щоб динаміка виявилась безживним звуковим рухом.

Динаміка є одним із художніх засобів для виразнішого розкриття змісту музичного твору. Співак, виробивши основні технічні навички в галузі динаміки і вміло пов'язавши їх з моментами художньої виразності, здобуде насичену змістом, необхідну рушійну звукову силу, без якої неможливе мистецьке виконання.

РЕГІСТР. ДІАПАЗОН

У співацькій практиці під регістром голосу слід розуміти ряд однорідних за тембром звуків, які виконуються єдиним фізіологічним механізмом звукоутворення.

Діапазон – звуковий об'єм голосу від найнижчого до найвищого звука. Примарна зона – найбільш природне ненапружене звучання ряду звуків, яке виявляє індивідуальні ознаки голосу. Перехідні звуки – звуки, що лежать на межі натуральних регістрів голосу. Вони мають бути виконані як одним, так і іншим регістровим механізмом голосових складок.

КЛАСИФІКАЦІЯ СПІВОЧИХ ГОЛОСІВ

Жіночі голоси

Колоратурне сопрано – легкий рухливий голос, має широкий діапазон (до першої – фа третьої октави), виконує багато віртуозних пасажів.

Лірико-колоратурне сопрано (діапазон наближається до колоратурного сопрано) – характеризується наспівністю, має дзвінкість і яскравість тембру.

Ліричне сопрано (діапазон: до першої октави – до дієз, ре третьої октави) – має м'який, теплий звук. Нижній регістр – слабкий, темброво збіднений. Середній – виразний, динамічний, світлий. Верхній – блискучий.

Драматичне сопрано (діапазон: до першої октави – до третьої) – характеризується більшою силою, добре розверненим грудним регістром, низькі звуки – соковиті, повні; верхній регістр – сильний, яскравий, насичений.

Меццо-сопрано (діапазон: ля малої октави – сі бемоль другої) – широкий, глибокий і повний звук у всьому обсязі. Нижній регістр звучить повно і соковито. Середній – світлий і сильний. Верхній регістр – дуже сильний.

Контральто (діапазон: мі, фа малої октави – соль другої октави) – найнижчий жіночий голос, яскраво виражений своїм густим забарвленням, має енергійний нижній регістр, масивний тембр і велику напруженість та силу.

Чоловічі голоси

Тенор альтіно (діапазон: до малої октави – до, ре другої октави) – найбільш високий, легкий, рухливий чоловічий голос.

Ліричний тенор (діапазон: до малої октави – до другої октави) – має м'який, задушевний тембр, виразно виконує розспівні мелодії, а також технічно-рухливі віртуозні партії.

Драматичний тенор (діапазон: до малої октави – сі бемоль першої октави) – відрізняється більшою звучністю у верхньому регістрі і повнотою, насиченістю в нижньому.

Баритон (діапазон: ля великої октави – соль, ля першої) – середній голос між басом і тенором. Від до малої октави звучить насичено, соковито, яскраво, легко. Має два типи: ліричний баритон – більш м'який і рухливий та драматичний баритон – більш сильний і могутній.

Бас (діапазон: мі, фа великої октави – мі, фа першої октави) – низький чоловічий голос. Відрізняється від баритона більшою м'якістю, компактністю звучання, більш темним тембром. Має два види: ліричний бас і драматичний.

Октавіст (діапазон: ля контроктави – до першої) – дуже низький бас. Практично верхнім діапазоном не користується. Частіше співає в хорах, ансамблях.

Розділ II

Концертно-педагогічний репертуар

О краю мій рідний

Цілуйте руки рідним матерям

**До храму серця
праведно ідіть**

Любов народжує світи

О краю мій рідний

Зоря України

сл. О.Демиденка

муз. В.Тузика

Grandemente

Am Dm G7

На ви - со - ку зо - рю, на вес - ня - ну стру - ну я жа - гу сво - го

C Gm A7 Dm

сер - ця на стро - ю, щоб піс - ні про ко - ха - ну мо - ю сто - ро -

E7 Пр. A7

ну роз - ли - ли - ся жи - во - ю во - до - ю. У - кра - ї - но мо -
- ни, ні - би

Dm G7 C A7

я, У - кра - ї - но, мій бо - жес - вен - ний кра - ю зем - ний. При - хи -
жай - вір, у по - лі, і ве - сел - ка - ми щас - тя за - грай, щоб завж -

Dm E7 Am F ¹ Dm E7

лись ме - ні цві - том ка - ли - ни, світ - ле сон - це у мрі - ї у -
ди най - до - рож - чим у до - лі був лю -

Am ² Dm E7 Am

лий. За - дзве - би - мий і рід - ний твій край.

На високу зорю, на весняну струну
Я жагу свого серця настрою,
Щоб пісні про кохану мою сторону
Розлилися живою водою.

Приспів:

Україно моя, Україно,
Мій божественний краю земний.
Прихились мені цвітом калини,
Світле сонце у мрії улий.
Задзвени, ніби жайвір, у полі,
І веселками щастя заграй,
Щоб завжди найдорожчим у долі
Бувлюбимий і рідний твій край.

Хай, мов хвилі Дніпро, плещуть гони степи,
Б'ють карпатські потоки в цимбали,
Ти од бід і журби мені світ заступи,
Щоб літа, як весна, квітували.

Приспів.

Золота і свята твого лона краса
І освячена в праці родина,
Ти у мене одна, як в зірках небеса,
І, як мати, на світі єдина.

Приспів.

Краю мій рідний...

сл. П.Ярмоленка

муз. В.Тузика

В темпі вальсу

Am E7
О кра-ю мій рід-ний, о кра-ю мій ми-лий, я ни-ви тво-

G7 C Dm
є - ї ма-лень-кий рос - ток... В ту о - сінь у не - бо

E7 Am Dm E7
ле-ле - ки зле - ті - ли і ма-ти ска - за - ла: «Ле - ти, мій си-

Am Dm E7 Am
нок». Ле-ле - ки, ле - ле - ки, ви зна - є - те втра - ти,

Dm E7 Am Dm
хоч пів-день і пів-ніч у вас у кро - ві... А як же від ха-ти,

Am Dm E7
від рід-но - ї ха - ти взять в не-бо роз - гін по о - сін-ній тра-

Am
ві?

О краю мій рідний, о краю мій милий,
Я ниви твоєї маленький росток...
В ту осінь у небо лелеки злетіли
І мати сказала: «Лети, мій синок».
Лелеки, лелеки, ви знаєте втрати,
Хоч південь і північ у вас у крові...
А як же від хати, від рідної хати
Взять в небо розгін по осінній траві?

Тривога туманом устала над степом
І в матері кров'ю в душі запеклась.
Вона ще сказала: «Лети, поки тепло».
І, може, востаннє мене обняла.
Лелеки, я з вами уже за морями
Тужливі і вірні придумав слова.
Я днів перелітних чекав до нестями,
І радо всміхалась мені сон-трава.

Тривога у серці, тривога без ліку,
На небо злітаю, та чи поверну...
Спасибі вам, мамо, списибі до віку,
Що знову я з вами стрічаю весну.
Лелеки, лелеки, ви знаєте втрати,
Хоч південь і північ у вас у крові...
А як же від хати, від рідної хати
Взять в небо розгін по осінній траві?

Пісня про Переяслав

сл. В.Вернигори

муз. В.Тузика

Moderato

The musical score is written on five staves in treble clef with a common time signature (C). The melody is accompanied by chords indicated above the notes. The lyrics are written below the notes.

Am Dm E7
Фі - ал-ка роз-цві-ла на під-ві - кон-ні, а за вік-ном хур-де-ли-ця-зи-

Am Gm A7 Dm H7
ма і сип-лять на да-хи, церк-ви, на скро-ні сні - ги, сні-ги, не-на-че си-ви-

E7 Пр. A7 Hm
на. То - бі спі-ва-єм піс-ню, Пе-ре-я-сла-ве. Хмель-

C# F#m Dm
ниць ко-го й Шев-чен-ка сто-ро-на. Хай не-бо над то-бо-ю бу-де

Am H7 E7 Am
яс-не-є. Ді - дів на-ших і пра - ді-дів зем - ля.

Фіалка розцвіла на підвіконні,
А за вікном хурделиця-зима
І сиплять на дахи, церкви, на скроні
Сніги, сніги, неначе сивина.

Приспів:

Тобі співаєм пісню, Переяславе.
Хмельницького й Шевченка сторона.
Хай небо над тобою буде ясне.
Дідів наших і прадідів земля.

За Трубежем у полі сніг і мряка,
І вечір Змійові вали обняв.
Десь тут наш славний предок Кожум'яка
У печенігів славу перейняв.

Приспів.

Кипів Дніпро і в берег бив прибоєм,
Коли, як ніч, насунула війна.
Діди наші в запеклому двобої
Здобули славу біля Букрина.

Приспів.

Брати Клички

сл. О.Потапенка

муз. В.Тузика

A tempo dimarcia

Ві - та - лій, Во - ло - ди-мир-два бра - ти - ви на - вер-

ши - ні, на О - лім - пі сла-ви, ми - у-кра-їн-ці!-ажgrimлять-сві-ти, три-

ма - ем пра-пор рід-но - ї дер - жа - ви. Ан - те - ї у - кра - їн-сько - ї зем-

лі, бо-га-ти - рі, бій-ці, ста - ле-ва кри-ця, ваш дух не-пе-ре-мож-но-ї бор-

ні не хай свя-тить-ся, во-вік свя - тить-ся!

Віталій, Володимир – два брати –
Ви на вершині, на Олімпі слави,
– Ми – українці! – аж гримлять світи,
Тримаєм прапор рідної держави.

Приспів:

Антеї української землі,
Богатирі, бійці, сталева криця,
Ваш дух непереможної борні
Нехай святиться, вівік святиться!

Нащадки горді слави козаків
Ми братська кров єдина – хоч і двоє.
Ми поклялись пред Богом навіки
Ніколи не зустрінитись в двобої...

Приспів.

Але найвище титулів гучних
То ваша вірність світла лебедина.
Ми можем, переможемо, бо таких
Синів ти маєш , мамо Україно !

Приспів.

Гімн Тетіївській землі

сл. О.Демиденка

муз. В.Тузика

Maestoso

Am *F*

Із кра - ю в край на - пов - не - на хлі - ба - ми та

E7 *Am* *Dm* *G* *C*

дзво - на - ми пше - нич - них ко - лос - ків цві - те зем - ля, про - со - та - на зір - ка - ми, ще

Dm *E7* *Пр.* *Gm* *A7*

Те - ті - см зас - но - ва - на з ві - ків. Те - ті - їв - ська зем - ля, Те -
- ті - їв - ська зем - ля, Те -

Dm *G* *C* *A7*

ті - їв - ська зем - ля - ти жит - ни - ця свя - та і про - ме - ни - ста, де
ті - їв - ська зем - ля - ти бать - ків - ський по - ріг наш із лю - бо - ві, ми -

Dm *E7* *Am* *F* ¹/₂ *Dm* *E7*

з не - бом го - лу - бим знов Ро - ська роз - мов - ля, на - дів - ши сріб - но - зо - ря - не на -
лу - юсь я зав - жи і зблизь - ка, і зда - ля, як

Am ¹/₂ *E7* *Am*

мис - то. Те - ма - нить об - рій се - ла і діб - ро - ви.

Із краю в край наповнена хлібами
Та дзвонами пшеничних колосків
Цвіте земля, просотана зірками,
Ще Тетієм заснована з віків.

Приспів:

Тетіївська земля, Тетіївська земля –
Ти житниця свята і промениста,
Де з небом голубим знов Роська розмовля,
Надівши срібно-зоряне намисто.
Тетіївська земля, Тетіївська земля –
Ти батьківський поріг наш із любові,
Милуюсь я завжди і зблизька, і здаля,
Як манить обрій села і діброви.

Живуть тут працьовиті хлібодари
І люди, що залюблені у труд.
Така навкруг краса й казкові чари,
Мов світлий рай Господній саме тут.

Приспів.

Простелені дороги рушниками
Гостинно піднесуть вам хліб і сіль.
Ми славимось хлібами і піснями,
Поетами та радістю весіль.

Приспів.

Не лишайте Вкраїну

сл. О.Потапенка

муз. В. Тузика

Moderato

Am *Dm*

Я до те - бе прий - шов із да - ле - ко - го кра - ю,

E7 *Am*

я на спо - відь прий-шов, як до хра - му не - бес...

Gm *A7* *Dm*

Син мо - є - ї Вкра - ї - ни і ка - над - сько-го пла - ю,

Am *E7* *Am*

щоб пе - ча - лі сер - деч - ні роз-то-пив ти і скрес...

Я до тебе прийшов із далекого краю,
Я на сповідь прийшов, як до храму небес...
Син моєї України і канадського плаю,
Щоб печалі сердечні розтопив ти і скрес...

Так, я маю усе, так, багатий і ситий,
Та отут, пред тобою, я німію в журбі...
І беру із собою, як останню молитву,
Мама крихту землі... Не собі, і ... собі...

Попросив мене брат: «Як у вирій покличе
Нас Господь у коханім... неріднім краю,
Ти останню і першу поклади, чоловіче,
Щіпку ту від Тараса в домовину мою...»

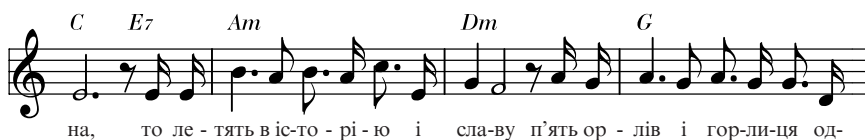
Там, у іншому світі лиш загоїться рана,
Як почую я запах рідних трав і дібров...
Не лишайте України, її синіх туманів.
Ви пробачте мені, що пішов... Я пішов...

Пісня про космонавта Каденюка

сл. О. Демиденка

муз. В. Тузика

Adagio sostenuto

нюк. Їх зве - ли кос-міч-ні світ-лі до-лі для но - вих дос-лід-жень і на-

ук.

Востаннє перевірені скафандри
І в небо вже розкрилена душа.
«Колумбія» в стрімкі космічні мандри
Зі старту прямо в подвиг вируша.
Лишився мис Канаверал позаду,
Мигтить в ілюмінаторі земля,
А зорі, як весняні квіти саду,
Землянам посміхаються здала.

Приспів:

І лунає скрізь о'кей і браво,
Хай навіки дружба нас єдна,
То летять в історію і славу
П'ять орлів і горлиця одна -
Крігел, Ліндсей, Чавла Скотт і Дої
І славний українець Каденюк.
Їх звели космічні світлі долі
Для нових досліджень і наук.

І видно з висоти всю Україну
І цілий світ, як дивний експонат,
І Клішківці, і милу Буковину -
Отам, де виростав наш космонавт.
Де молитесь за сина рідна мати
І б'ють чолом Карпати земляку,
Дай Боже сил і далі так тримати
Й пошли снаги і вдач Каденюку.

Приспів.

Схололи вже ті оберти космічні
Під шумний дзвін шампанського вина,
І золотом вписали ви навечно
Між зорями свої всі імена.
Та сняться вам польоти незабутні,
Всі зустрічі і хліб на рушниках,
І кличе знов до космосу майбутнє
І серце, і думки Каденюка.

Приспів.

Я прийшла від землі

сл. В. Ступаченко

муз. В. Тузика

В темпі вальсу

Я прий - шла від зем - лі, від зе - ле - но - го
жит-ньо-го по-ля, від ряс - но - ї ро - си, від кві-
ту - чо - ї виш-ні в са - ду. При-нес - ла вам лю - бов,
сво-ю піс - ню про щас - тя і до - лю. Я до ва - ших сер-
дець сво-го сер-ця лю - бов по-кла - ду.

Я прийшла від землі,
Від зеленого житнього поля,
Від рясної роси,
Від квітучої вишні в саду.
Принесла вам любов,
Свою пісню про щастя і долю.
Я до ваших сердець
Свого серця любов покладу

Я прийшла зі століть,
Зі святої козацької слави,
Від квітучих вершин,
З журавлиного в небі ключа.
Своє слово несу
Я до скарбу моєї держави
Й Україна мене
Наче рідную доньку, стріча.

Я прийшла від небес,
Мов блаженна посланниця Бога,
Від зорі уночі
І від ясного сонця удень.
І для мене свята,
Благовісна і світла дорога,
Бо встеляє її
Божий дар моїх щирих пісень.

Посилаю його
Своїм дітям і внукам навечно,
Розстеляю шляхи,
По яких їм шукать висоти.
І дарма, що весна
У минуле відходить порічно.
Я і осінь свою
Дивословом примушу цвісти.

Я іду від землі,
Від сріблястого листя тополі,
Від біластих беріз,
Від калини й краси ручаю.
Й розквітає любов,
Розсипає квітки свої доля,
Первоцвітом горить
Невибаглива пісня моя.

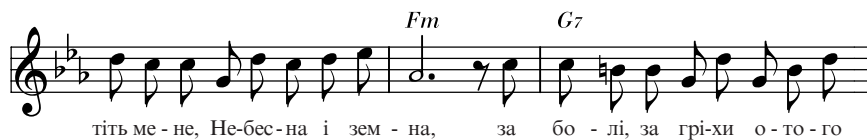
**Цілуйте руки
рідним матерям**

Дві Матері

сл. О. Потапенка

муз. В. Тузика

Affetuoso

Дві матері – у кожного із нас,
У золоті ікони – Божа Матір...
У хусточці біленькій без прикрас
Та друга, що чекає біля хати...
Простіть мене, Небесна і земна,
За болі, за гріхи отого сина,
Який до покуті застільного вікна
Стає в молитві тихо на коліна...

Як рідко я привозив квіти вам,
Як рідко в храмі свічі золотавив...
Цілуйте руки рідним матерям,
Допоки не вознеслись в Божій славі...
Свіча горить, а матері крильми
В обіймах плачуть за всіма синами...
І образи святії в рушниках
Скроплює віск із сивими сльозами...

Мальви

сл. О. Демиденка

муз. В. Тузика

Andante

По-са-ди-ла ма - ти маль-ви ко - ло ха - ти у вес-ня - ну по - ру

в рід - но - му се - лі, кож-ний день хо-ди - ла кві-ти по - ли - ва - ти,

щоб ко - рін - ня бра-ло си - лу від зем - лі. Маль - ви, ніж - ні маль-ви -

со - няч-ні пер-ли-ни, за - гад-ко - ві бар - ви, ча - рів-ні жа - ри-ни.

До - ро - гі, як лас-ка й ма - ми-не теп - ло, ви кві - ту - ча каз - ка

й цві-ту дже - ре - ло.

Посадила мати мальви коло хати
У весняну пору в рідному селі,
Кожний день ходила квіти поливати,
Щоб коріння брало силу від землі.

Приспів:
Мальви, ніжні мальви –
Сонячні перлини,
Загадкові барви,
Чарівні жарини.
Дорогі, як ласка
Й мамине тепло,
Ви квітуча казка
Й цвіту джерело.

Зацвіли, як диво, усміхнувшись дневі,
На зелених стеблах в кожному рядку
Білі та вишневі, жовті та рожеві
Веселкові мальви в маминім садку.

Приспів.

Приїжджають в гості діти і онуки
Божої неділі або у святки,
Подає матуся добрі свої руки
І дзвенять, як дзвони, мамині квітки.

Приспів.

Пісня мого дитинства

сл. П. Яроменка

муз. В. Тузика

Музична партитура пісні «Пісня мого дитинства» у 3/4 такту. Партитура складається з п'яти рядків нот, кожен з яких має українські лірики та акорди гітари над нотою. Лірика розподілена по рядках: перший рядок містить 12 нот і лірику «По - ли-ну-ли ду-ми, із ніж-но-го су-му сло - ва, на - че»; другий рядок містить 12 нот і лірику «зорі, зій - шли... Да - ле-ко - да - ле-ко у ви-рій ле - ле-ки ди-»; третій рядок містить 12 нот і лірику «тин-ство мо - є від-нес - ли. У тра-вах і ро-сах бре - ло во - но»; четвертий рядок містить 12 нот і лірику «бо-се, і кві-ти нав - ко-ло цві - ли. На - ві-що ж ле - ле-ки у»; п'ятий рядок містить 12 нот і лірику «край той да - ле-кий ди - тин-ство мо - є від-нес - ли?». Акорди гітари, вказані над нотою, включають Dm, Gm, A7, C, F, D7, B, Pr. та A7.

По - ли-ну-ли ду-ми, із ніж-но-го су-му сло - ва, на - че

зорі, зій - шли... Да - ле-ко - да - ле-ко у ви-рій ле - ле-ки ди-

тин-ство мо - є від-нес - ли. У тра-вах і ро-сах бре - ло во - но

бо-се, і кві-ти нав - ко-ло цві - ли. На - ві-що ж ле - ле-ки у

край той да - ле-кий ди - тин-ство мо - є від-нес - ли?

Полинули думи, із ніжного суму
Слова, наче зорі, зійшли...
Далеко-далеко у вирій лелеки
Дитинство моє віднесли.

Приспів:

У травах і росах брело воно босе,
І квіти навколо цвіли.
Навіщо ж лелеки у край той далекий
Дитинство моє віднесли?

Прийшов я до хати, щоб батька спитати,
Намає, стежки поросли.
Далеко-далеко у вирій лелеки
Дитинство моє віднесли?

Приспів.

Я матір питаю, а мати не знає,
Чи круки взяли, чи орли...
Лелеки, лелеки, навіщо ж далеко
Дитинство моє віднесли.

Приспів.

Десь в теплій країні веселкою й нині
Дитинство моє виграє...
Та жаль, що лелеки з країв тих далеких
Не вернуть дитинство моє.

Приспів.

Мамі

сл. О. Потапенка

муз. В. Тузика

*Мойї рідній матусі із світлою
любов'ю і зажуорою присвячую*

Помірно

Виг-ля-дай ме - не, ма - мо, із да - ле - ко - ї да - лі,
зу - стрі-чай, си - ва виш - не, на шля - ху край се - ла...
Тіль-ки що це? На - ві - що? Чом так ра - но - ю ра - но
ти за об-рій піш - ла? Од - цві-ла, од-цві - ла...

Виглядай мене, мамо, із далекої далі,
Зустрічай, сива вишне, на шляху край села...
Тільки що це? Навіщо? Чом так раною рано
Ти за обрій пішла? Одцвіла, одцвіла...

Ти поглянь: наші мальви розколихують вічка,
На моїй сорочині паничі розвилися.
Накупай нас рососою із Десни – чарівниці,
Освіти й освяти – як в дитинстві колись.

Вже останню струну протягнули у осінь
Над хатиною й садом журавлині ключі...
Ну, скажи хоч півслова на прощання у просинь,
Осміхнись, приголуб, я молю: не мовчи!

Знаю: ти і тепер за одвічним порогом
Одганяєш від мене і біду, і грозу...
І, забувши знемогу, підставляєш долоні
Під синівську сльозу, посивілу сльозу!
Степова ковила, ти рятунок від зла,

Ковила

сл. П. Ярмоленка

муз. В. Тузика

Bossa nova

Сте - по - ва ко-ви - ла, ти ря - ту нок від зла, я те - бе пе-ре-
ллю у піс - ні. Сте-по - ва ко-ви - ла, ти як пам'ять ляг - ла, на хви-
ли-ни, і но - чі, і дні. Ти без-смерт-на тра - ва, ти шов - ко - ва тра -
ва, ма-ти зна-ла, що є та-кий шовк... Ко-ли є ко-ви - ла, то на-
ві-що сло-ва, в сер - ці ра-дість, і піс - ня й лю - бов.

Я тебе переллю у пісні.
Степова ковила, ти як пам'ять лягла,
На хвилини, і ночі, і дні.

Приспів:

Ти безсмертна трава, ти шовкова трава,
Мати знала, що є такий шовк...
Коли є ковила, то навіщо слова,
В серці радість, і пісня й любов.

Ти безсмертна шовкова трава, ковила –
Я з тобою у воду й вогонь.
Чи то хуга гула, чи то спека була, –
Чую ласку твоїх я долонь.

Приспів.

Я від тебе давно вже привітів не жду,
Залишилась надія на сон.
Сам з собою ділю я і лихо, й біду,
Ти шовкова трава, а я льон.

Приспів.

Цвіт полуниці

сл. О. Потапенка

муз. В. Тузика

Andante

Зацвітає полуниця,
Знову рідна хата сниться
І лелека, що кружля
Навкруг двора,
Благовіст луна дзвіниці,
Чую голос як росицю.
– Уставай, синочку,
Бо уже пора.

Приспів:
Будеш літати
Високо, сину,
Тільки додому,
Прошу, повертай,
Хай тобі сниться
Цвіт полуниці,
Батьківський край,
І вишневий наш рай!

Полуниця відцвітає,
Тільки матері немає,
Віднесли лелеки рідну в небеса...
Ви не плачте, полуниці,
Ваша хай любов святиться,
То не сльози,
Мій синочку,
А роса...

Приспів:

Будуть сниться полуниці
І калина, і криниця,
І дитинство босоноге у траві,
Чиста батьківська водиця,
І вони удвох в світлиці
Добрі, ніжні –
Зустрічають нас
Живі...

**До храму
серця праведно
йдіть**

Люди лебедині

сл. О. Потапенка

муз. В. Тузика

Moderato

Я до тебе вернусь через тисячі літ, Україно,
Із весняним ключем у щасливім ячанні вернусь...
Упаду на траву, на шовкову траву лебедино
І як в казці, в Людину нову обернусь...

Приспів:

Вірю в чистих людей і любов пресвяту лебедину,
Знаю: смерті нема, всі воскреснем у сяєві ми...
І Всевишній стає на пречисті довіку коліна
Перед нами, Людьми, лебединими в душах Людьми.

Бачу друзів моїх, що давно не торгують квітками,
Бачу вас, що в душі научились прощати ворогам...
І таку молоду, як Мадонну, спечалену маму
Біля хати у мальвах... Мамочко, мам...

Приспів.

Я до вас повернусь – тричі грішний, покаяний тричі –
Я до храму лечу, як на сповідь останню лечу...
І земля голуба нам запалює праведні свічі,
Бережіть, – я молю, – негасиму свічу!..

Приспів.

Мій університет

сл. О. Демиденка

муз. В. Тузика

В темрі вальсу

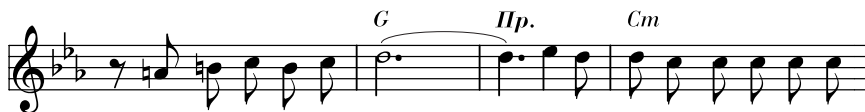
В Пе - ре - я - слав-Хмель-ниць-кім у - ні - вер-си - те - ті

Роз-лу - на-лись у - ро-чис-то дзво-ни зір - ниць - то свят-ку-є наш

вуз в роз-кри-ле-нім ле - ті день на-род-жен-ня свій

з не - за - бут-ніх річ - ниць. Про-фе - су - ра й сту-ден-ти ус-

міш - ка - ми ся - ють. Мов на сон-ці вес-ня-нім дух - мя-ний той

цвіт. О-дин од-но-го всі ве-ли - чаль-но ві - та - ють

і при - га-ду-ють ра-діс-но хро - ні-ку літ.

В Переяслав-Хмельницькім університеті
Розлунались урочисто дзвони зірниць -
То святкує наш вуз в розкриленім леті
День народження свій з незабутніх річниць.

Приспів:

Професура й студенти усмішками сяють.
Мов на сонці веснянім духмяний той цвіт.
Один одного всі величально вітають
І пригадують радісно хроніку літ.

Тож б'ємо ми чолом і весь дух пістету
Виливаєм серцями в божественний гімн
Переяслав-Хмельницькім університету
І його молодим факультетам усім.

Приспів.

Ми святкуємо кожну прийдешню річницю,
В освітянських висотах лишаємо слід,
Хай же свідчить нам щастя надії зірницю
Й кличе молодість мрії у новий політ!

Приспів.

Етюд нащадкам Г.С.Сковороди

сл. П. Ярмоленка

муз. В. Тузика

Tranguillo

У жит - ті те - о - рем, як зер - на, хтось за від-ра і мит-тю по

во-ду, а чи о-сінь бу - ла, чи вес - на, він хо - див, не шу-ка-ю - чи

бро-ду. А нав - ко-ло-тро-ян-ди цві - ли і сві - ти-лись в ро-сі са - мо-

цві-ти, і у яр-мах во - ли не рев - ли, рос-ли ді-ти се-лян-ські, як

кві-ти. А нав - ко-ло-га - ї, со-ло - в'ї Бо-жий рай ча-ру-вав не - бе

са - ми, він від - лу-ню-вав ду-ми сво - ї, щоб во - ни жи-ли в лю-дях піс-

ня-ми. А нав- -ни жи-ли в лю-дях піс - ня-ми.

У житті теорем, як зерна,
Хтось за відра і миттю по воду,
А чи осінь була, чи весна,
Він ходив, не шукаючи броду.
А навколо – троянди цвіли
І світилися в росі самоцвіти,
І у ярмах воли не ревли,
Росли діти селянські, як квіти.

Приспів:

А навколо – гаї, солов'ї
Божий рай чарував небесами,
Він відлунював думи свої,
Щоб вони жили в людях піснями.

Ноги мив у росі, спориші,
Переяслав світився вогнями
І тіснилися думи в душі,
На папері ставали рядами.
Він не все записав, та дарма,
Бог відчув таїну синьооку,
Світ ловив його та не спіймав,
А нащадки раділи щороку.

Приспів:

Як легенда, мов дивний урок,
Не розгадана в світі дилема...
Був легкий у філософа крок,
Крок у вічність, життя як поема.

На Дніпрі

сл. П. Ярмоленка

муз. В. Тузика

Moderato

The musical score is written in treble clef with a common time signature (C). It consists of four staves of music. Above the notes are various chords: Am, H7, Dm E7, Am, Dm, Am, Dm E7, Am, Dm E7, Am, Dm G7, C A7, Dm, Am, Dm E7, and Am. The lyrics are written below the notes.

Бе - рег пра-вий у ту - ма - ні, лі-вий бе - рег, мов ду - ша. Лі-вий
бе-рег ніж-ність ма-ми і від - лун - ня спо - ри - ша. Ой спо - риш, ой бо - сі
но-ги. Вог-ник про - ме-ня в ро - сі, ще ма - лі мо-ї три - во-ги і ко-
лис - ка як для всіх. Ще ма- всіх.

Берег правий у тумані,
Лівий берег, мов душа.
Лівий берег – ніжність мами
І відлуння спориша.
Ой спориш, ой босі ноги.
Вогник променя в росі,
Ще малі мої тривоги
І колиска як для всіх. } двічі

Берег лівий, берег правий
І вітрильник, наче птах.
Всі ми мріяли про славу,
Та вже комин мій прочах.
Ой ви коні, ой ви коні,
Ой літа мої, літа.
Я завжди у вас в полоні,
Не втечеш від вас спроста. } двічі

Та й чого, чого тікати –
Все моє, як хліб і сіль.
Все моє – і рідна мати,
І родинний плач і біль.
Берег правий у тумані,
Лівий берег, мов душа.
Лівий берег – серце мами
І відлуння спориша. } двічі

Хвала життю...

сл. П. Ярмоленка

муз. В. Тузика

Andante

Am

Прий - шли ми в світ цей з гли - би - ни сто - лить об-

Gm A7 Dm G C

лас-ка-ні ту-ма-на - ми й до - ща-ми... Кле - но-велис-тя про-мов-ля: «Жи-віть, ще

H7 E7 Пр. A7

му - зи - ка і піс - ня по між Ва-ми». Лис - та - ю дов-го дав-ні пись-ме-

Dm G C A7 Dm E7

на, ви зна-є - те, я - ка важ-ка ця-но-ша... Свя - та Ма-дон-на, о-сінь не вес-

F Dm E7 Am

на, та ще да - ле - ко зи - мо-ва по - ро-ша.

Прийшли ми в світ цей з глибини століть
Обласкані туманами й дощами...
Кленове листя промовля: «Живіть,
Ще музика і пісня поміж Вами».

Приспів:

Листаю довго давні письмена,
Ви знаєте, яка важка ця ноша...
Свята Мадонна, осінь не весна,
Та ще далеко зимова пороша.

Весілля кожне завжди - таїна,
А Ваше срібне навіть журавлина,
Багата осінь, певно в ній весна
Живе в піснях, легендах і билинах.

Приспів.

Любов і пристрасть, пристрасть і любов
Хвилюють Вас давно на повні груди...
Живіть у щасті! З Вами вічний Бог -
У свято повертає кожен будень.

Приспів.

Вино ще є, і друзі за столом...
Весілля срібне музика Вам грає,
Живіть сто літ, дарую Вам тепло,
Бо в серці маю те, що не вмирає.

Приспів.

Мій гріх святий...

сл. О. Потапенка

муз. В. Тузика

Rizoluto

The musical score is written for a single melodic line in treble clef, key of D major (one sharp), and common time (C). It consists of five staves of music. The lyrics are written below the notes. Chord symbols are placed above the staff at various points: Em, H7, Em, C (with a triplet), E7 (with a triplet), Am, Em6, H7 (with a triplet), Em, Пр., Am, H7, Em6, E7, Am, Em6, H7 (with a triplet), and Em. The lyrics are: Від - мо - ли ме - не від не - ї, От - че мій, од - ве - ди і зас-ту-пи і знов по - ми-луй, ти пос-лав ї - ї за гріх я-кий тяж-кий, що ме - не на-вік при-во-ро - жи-ла? Лю - бов свя-та, як ма-ти і о - тець, - ко - хай-те, - я мо - лю, сво-їх ко-ха-них, бо лиш із двох по-він - ча - них сер - дець вос-крес-не світ, а з ним і ми по - ста-нем.

Від - мо - ли ме - не від не - ї, От - че мій, од - ве -

ди і зас-ту-пи і знов по - ми-луй, ти пос-лав ї - ї за гріх я-кий тяж-кий, що ме -

не на-вік при-во-ро - жи-ла? Лю - бов свя-та, як ма-ти і о - тець, - ко -

хай-те, - я мо - лю, сво-їх ко-ха-них, бо лиш із двох по-він - ча - них сер -

дець вос-крес-не світ, а з ним і ми по - ста-нем.

Відмоли мене від неї, Отче мій,
Одведи і заступи, і знов помилуй,
Ти послав її за гріх який тяжкий,
Що мене навів приворожила?

Приспів:

Любов свята, як мати і отець,
– Кохайте, – я молю, – своїх коханих,
Бо лиш із двох повінчаних сердець
Воскресне світ, а з ним і ми постанем.

Не карай два рідні серця, не карай –
Ти ж учив мене любити і прощати...
І якщо для нас існує в світі рай –
То лише для того, щоб кохати!

Приспів 1:

Приспів 2:

Продайте все, та залишіть Любов,
Віддайте все, зоставте тільки Бога!
Іди від мене, та вертайся знов!
Мій гріх святий, надія і знемога!

Етюд

сл. П. Ярмоленка

муз. В. Тузика

Bossa nova

Все див - люсь, не від - вод-жу о - чей, від-да - ю дань Ко-заць-кій По-

кро-ві... Як-що друг не під-ста-вить пле - че - о - бі - прусь об вер - бу, ми зна-

йо-мі. У - же де-в'ять, а сон-ця не - ма, та о - сін - ній лис - ток у ки-

жме-ні. Хоч смер-ка - є в ду-ші день у день, та ли - ши-ла - ся спра-га ко-

ха-ти. Бо - же, дай ме - ні стіль-ки пі - сень, щоб у снах ще ме - ні по - лі-

та-ти. Хоч сме - сень, щоб у снах ще ме - ні по-лі - та-ти.

Все дивлюсь, не відводжу очей,
Віддаю дань Козацькій Покрові...
Якщо друг не підставить плече –
Обіпрусь об вербу, ми знайомі.
Уже дев'ять, а сонця нема,
Та осінній листок у кишені.
Зрозумієш колись ти сама,
Як пульсує тривога у жмені.

Приспів:
Хоч смеркає в душі день-у-день,
Та лишилася спрага кохати.
Боже, дай мені стільки пісень,
Щоб у снах ще мені політати.

Щодо серця, то з ним вже біда –
Без морозу засніжене й кволе.
Ти у мене така молода,
Як казкова безхмарна тополя.
Віддаси вже без мене колись
Чість і шану Козацькій Покрові.
Якщо хочеш – піди й помолись,
Бо не може і Бог без любові.

Приспів.

Полонез

сл. П. Ярмоленка

муз. В. Тузика

Sostenuto

Спа - де на зем-лю жу-рав-ли-ний кле - кіт, в га-
ю по - чу - ю знов я со - ло - в'я... І пер-ший грім по - ко-тить-ся да-
ле - ко, не - на - че світ - ла мо - ло-дість мо - я. Зіл-лють - ся
дав - ні і но - ві три - во - ги, в мо - їй ду - ші про-ки - неть-ся ор-
ган, і я зга - да - ю прой-де-ні до - ро-ги, сво-ю вес - ну і твій ді-во-чий
стан.

Спадає на землю журавлиний клекіт,
В гаю почую знов я солов'я...
І перший грім покотиться далеко,
Неначе світла молодість моя.
Зіллються давні і нові тривоги,
В моїй душі прокинеться орган,
І я згадаю пройдені дороги,
Свою весну і твій дівочий стан.

Зашелестять сторінками печалі,
Журбою стане все, що не забулось...
Ні, не мої вже степові причали,
Ні, не моє вже мамине село.
Летять літа в обіймах липоцвіту
І гублять дні, як ластівка росу,
Та милі очі, ласкою зігріті,
Я, мов відлуння, в серці понесу.

Я ніс в життя, мов бойові патрони,
Вербове листя ранньої весни
І ось ляга, мов паморозь на скроні,
Розсудливість і спокій сивини.
Дитяча казка – лебедині крила –
Вела мене в небачені світи.
Не раз в туманах доля голосила.
Але цього не зрозуміш ти.

І буду я тривожно, урочисто
У юності просити свіжих сил
В обмін на самоцвіти і намисто,
Але ніхто не подарує крил.
І ти від мене підеш в сни лелечі,
А, може, в пісні житимеш, як я...
Бо перший грім покотиться далеко,
Неначе світла молодість моя.

Роздум

сл. П. Ярмоленка

муз. В. Тузика

Andante

Я сам се - бе за-на-пас - тив - і не жа - лі - ю... Ска - жу «про-
щай», ска-жу «про-сти» і за - ні - мі - ю. Чи бу-дуть зо-рі ви - гра-
вать, чи бу - де сон - це? Вже ні - ку - ди спі-шить, вста - вать, не - ма ві-
кон-ця... Чи бу-дуть -кон-ця...

Я сам себе занепастив –
І не жалію...
Скажу «прощай»,
Скажу «прости»
І занімію.
Чи будуть зорі вигравать,
Чи буде сонце?
Вже нікуди спішить, вставать,
Нема віконця...

} двічі

Чи то весна і солов'ї
Із журавлями...
Ні, не мої, ні не мої, –
Іду до мами.
Я полечу за небосхил,
Де зорі пізні
Як Бог не пожаліє крил –
Складу Вам пісню.

} двічі

Червоний вітер сполетить
Останню мрію
Кому свій відчай перелить?
Хіба ж я смію?
Чи будуть зорі вигравать,
Чи буде сонце?
Вже нікуди спішить, вставать.
Нема віконця...

} двічі

Не каюсь...

сл. О. Потапенка

муз. В. Тузика

Moderato

У барах, у диму солодких вин
Згорали дні і роки – все без тебе...
Чи дар, чи кару для моїх провин
Послало Небо, всевишне Небо?

Приспів:

Люби мене, люби і не жалій –
Хіба я винна – душу полюбила...
Так холодно, коханий мій, зігрій, –
Щоб я губами цвіт той розтопила!

Матусю, він одружений, а я,
А я – ніхто для нього в цьому світі...
У нього – і дружина, і сім'я,
І рідні скроні – в вишневім цвіті.

Приспів.

Не каюсь, бо, нарешті, й я люблю –
По-справжньому, але ізнов – чужого...
Прощення вперше у Небес молю
За всі гріхи мої до нього!

Приспів.

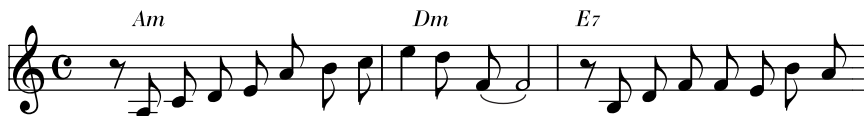
**Любов
народжує світи**

Над Трубежем

сл. П. Ярмоленка

муз. В. Тузика

Con moto

Ти мо-ло-да, зрос-ла під зо-ря-ми, а си-ні о-чі, як ма-

як, де три вер-би з од-но-го ко-ре-ня ска-жу то-бі, що ти мо-я.

Про-бач, що я лі-та-ми змо-ре-ний на чис-ту ра-дість і бі-

ду... Де три вер-би з од-но-го ко-ре-ня – те-бе я жду, те-бе я

жду.

Ти молода, зросла під зорями,
А сині очі, як маяк,
Де три верби з одного кореня
Скажу тобі, що ти моя.
Пробач, що я літами зморений
На чисту радість і біду...
Де три верби з одного кореня –
Тебе я жду, тебе я жду.

Та ще ми з долею поберемось,
Бог не останній мій сонет.
Де три верби з одного кореня –
Я розхвильований поет.
Люблю життя, люблю я промені,
Щоб твоя посмішка цвіла.
Де три верби з одного кореня –
Ти заблудитись не могла.

А чи в степу, чи десь за горами
Відлуння в серці оживе.
Де три верби з одного кореня –
Над Трубежем життя пливе...
Пробач, що я літами зморений
На чисту радість і біду.
Де три верби з одного кореня –
Тебе я жду, тебе я жду.

Найбільше наше свято – Перемога!

сл. О. Потапенка

муз. В. Тузика

В темні маршу

Через віки, усі материки
Крокують ваші горді батальйони,
Гвардійські українські полки,
Уславлених катюш дивізії...
Ви, прості трударі від землі,
Ви фашистську армаду розбили.
Ветерани – мої журавлі –
Повертайтеся із вічності, милі!

Приспів:

Вклонімося їм, вічно молодим,
І крила збиті скропимо росою –
Старшинам, офіцерам, рядовим –
Травневою живильною водою!

На обелісках квіти аж горять,
Живі, живі над ними ваші душі!
Дідусі журавлями летять,
Вернулися, вернулися, бабусю!
Ви, прості трударі від землі,
Ви фашистську армаду розбили.
Ветерани – мої журавлі –
Повертайтеся із вічності, милі!

Приспів:

Ми знаємо, що ви безсмертні всі!
То пам'ять серця й рідного порога...
В салютах і у праведній сльозі –
Найбільше наше свято – Перемога!

Мій перший цвіт

сл. О. Потапенка

муз. В. Тузика

Cantando

Відлітають лелеки, а з ними – літа,
Ті далекі роки, наше перше кохання...
Вже у вирій останній і ключ поверта,
Ну, а я все чекаю тебе на світанні...
Ту першу, ту жадану й молоду,
Тебе, кохану, що у серці й нині...
Я на щоку сльозою упаду,
Мій перший цвіт, мій сон блакитно-синій.

Підростають сини, вертають лелеки,
І вже сивим туманом я увесь огорнувся...
Але чом ти приходиш ізнову, далека?
Щоб твоєї руки я востаннє торкнувся...
Кохання перше – хрещення одне,
У чистоті і святості – єдине...
Воно – Господнє і таке земне –
Мій перший цвіт, мій сон блакитно-синій.

Не торкнуся, не стривожу, а благословлю,
Відпущу я на волю свою долю небесну...
Бо тебе і сьогодні, як вперше люблю,
У тобі я помер і навіки воскреснув!
Ту першу, ту жадану й молоду,
Тебе, кохану, що у серці й нині...
Я на щоку сльозою упаду,
Мій перший цвіт, мій сон блакитно-синій.

Троянди на фортепіано

сл. О. Потапенка

муз. В. Тузика

Adagio

Не про-га - ний, бо я - тво-я Лю - бов! Не про-га - ний! так про-сить Бо-жа
-ний і не ка-рай ме - не, і цвіт ду - ші сво - є - ї не роз-

Ма-тір. Лу - ка - вий світ те - бе ще не збо - ров, щоб по - тім
тра-чуй, у - се ми - не, все ти - хо про - май - не, та сер - це

все жит - тя не шко - ду - ва - ти. Не про - га - ба - чить. На
ту жор-сто-кість не про-

кла-ві-шах мо-го фор-те-пі-а-но цві-туть чер-во-ні й бі-лі пе-люст-

ки. Я гра - ю фор - те для у - сіх ко - ха - них, ду-

ші кре-щен - до дві тво - ї ру - ки!

– Не проганяй, бо я – твоя Любов!
– Не проганяй! – так просить Божо Матір... –
Лукавий світ тебе ще не зборов, –
Щоб потім все життя не шкодувати...
Не проганяй і не карай мене,
І цвіт душі своєї не розтрачай,
Усе мине, все тихо промайне,
Та серце ту жорстокість не пробачить.

Приспів:

... На клавішах мого фортепіано
Цвітуть червоні й білі пелюстки...
Я граю форте для усіх коханих,
Душі крещендо – дві твої руки!

Згадай цілунки тих моїх троянд
І наші очі, сповнені бажання,
І тихий шепіт ніжних серенад –
Пісень моїх окрилені зізнання.
Не убивай! – прошу, – своєю Любов!
Вона з Небес мелодією ллється,
Вона троянди нагадає знов,
Душа троянди – наче струни серця.

Приспів:

Нас повінчають Небеса...

сл. О. Потапенка

муз. В. Тузика

Agitato

The musical score is written for a single melodic line in treble clef, key of B-flat major (two flats), and common time (C). It consists of five staves of music. The lyrics are written below the notes. Chord symbols are placed above the staff at various points: Cm, D7, G7, Cm, C7, Fm, Cm6, G7, Cm, Pr., C7, Fm, G7, Cm, C7, Fm, Cm6, G7, Cm. Some chords are accompanied by triplet markings (three horizontal lines with a '3' above them). The lyrics are: Ти дар і ка-раз ви-ши - ни, лю-бов і му - ка ти є-ди-на. Спи - ни ме-не, спи-ни і про-же - ни, спа - ли мо-ї й не зробле ні про-ви - ни. Нас по - він - ча-ють Не-бе-са по бла - го - да - ті, як бі - лі сві - чі бу-дуть ан-ге-ли сі - ять. На цій зем - лі нам не су - ди лось по єд-на-тись, то дай у зо-рях під він-цем у - двох сто - ять!

Ти дар і кара з вишини,
Любов і мука ти єдина...
Спини мене, спини і прожени,
Спали мої й незроблені провини.

Приспів:

Нас повінчають Небеса по благодаті,
Як білі свічі, будуть ангели сіять.
На цій землі нам не судилось поєднатись,
То дай у зорях під вінцем удвох стоять!

Нас не судіте за любов –
Перед вами чисті ми обоє,
Жорстокий біль, жорстокий біль обмов
Лише Господь суддя для нас з тобою...

Приспів.

Спасіте грішні душі їх,
Прощенно всіх благословіте,
Любов до неї – то не тяжкий гріх,
Прожити гріх, а серцем не любити!

Приспів.

Малесенькі сонця

сл. О. Потапенка

муз. В. Тузика

Moderato

Am

У ве - рес - ні ма - ли - но - вий дзві - нок у -
тіть у світ на - у - ки і доб - ра, лю -

Gm A7 Dm G7

сіх пок-ли-кав в шко-лу спо-за - ран-ку, і зграй-ки ще бет - ли-вих ді - то-
би - ти вчіть-ся кож-ну сте-бе - ли-ну. Бо ще сьо-год-ні про-сто-діт-во-

C Dm E7 ¹*Am* ²*Am* *Пр.*

чок бла - гос-лов-ля-ють ма - те-рі на ган-ку. Ле- - і - ни! Ма-
ра! А зав-тра ви-на-ді - я У-кра-

Dm Am Dm G7

ле-сень-кі сон - ця, до - вір - ли - ві сер - ця, не - мов дзві-ноч-ки в шко-лі, сріб-ні

C A7 Dm Am F

ді - ти. Ро - си вам до ли - ця, бар - він - ку до він - ця. І

Dm E7 ⁴ ²*Am*

до-лі, до - лі-тіль - ки, щоб ра - ді - ти! Ро- - ді - ти.

У вересні малиновий дзвінок
Усіх покликав в школу спозаранку,
І зграйки щебетливих діточок
Благословляють матері на ганку.

Летить у світ науки і добра,
Любити вчиться кожну стебелину.
Бо ще сьогодні просто – дітвора!
А завтра ви – надія України!

Приспів:
Малесенькі сонця,
Довірливі серця,
Немов дзвіночки в школі,
Срібні діти...
Роси вам до лица,
Барвінку до вінця...
І долі, долі –
Тільки, щоб радіти!

Люблю я так наївні очі ці,
Коли мене віночком огортають...
І непомітно сльози на щоці
Ховаю – діти «мама» називають!..

Мої маленькі добрі пустуни,
Мої нерідні і кохані діти...
Краси й роси вам, доньки і сини,
Бо ви мої – од світу і до світу!

Приспів.

ВІЗЬМИ МОЮ ЛЮБОВ

сл. О. Потапенка

муз. В. Тузика

Cantando

Од - не про-шу: візь - ми мо - ю Лю - бов! Во-

на кри-чить від бо-лю і роз - пу-ки, і так сто - ми-лась від тво - їх од-

мов, не-мов ди - тя, візь-ми ї - ї на ру - ки! Про-шу у-

пер-ше і вос-тан не по - ці - луй, і дві ду - ші зіл-лють-ся во - с-

ди - но. Йо - му зем - не ко - хан - ня по - да - руй та збе - ре-

жи Лю-бов мо-ю не - тлін-ну!

Одне прошу: візьми мою Любов!
Вона кричить від болю і розпуки,
І так стомилась від твоїх одмов,
Немов дитя, візьми її на руки!

Приспів:
Прошу уперше і востаннє поцілуй,
І дві душі зіллються воєдино.
Йому земне кохання подаруй –
Та збережи Любов мою нетлінну!

Так, я піду без докору сум'ять,
Як тихо сніг ізкапує сльозами...
О, як же будеш, мила, вигладать
Біля вікна самотніми ночами...

Приспів.

Я підійду і навіть не торкнусь,
А віджену ті сни твої тривожні,
Я подихом до тебе прихилюсь,
Але спитаю спершу: «А чи можна?»

Приспів

Ти хоч любов до себе пригорни –
Мене, кохана, пізно і не треба...
Свята любове, ти її храни,
Бо як же проживе вона без тебе?

Приспів.

Повертайся...

сл. О. Потапенка

муз. В. Тузика

На - ві що Бог пос-лав те - бе ме - ні? А,
ждав те - бе у му - ках сот - ні літ, щоб

мо - же, він при-вів ме-не до - те-бе? Щоб я, за-був-ши ра - до - щі зем-
ру - ки ці - лу-вать і рід-ні о - чі... Мій

ні, під-нявсь, ко - ха - на, до свя - то - го не - ба? Я

си ній цвіт, о мій є - ди-ний цвіт, ти пла - ка - ла за мно - ю се - ред

но - чі. Про - сти ме-не, мій От - че, за лю - бов, а - ле во-на Тво-я, во-на від

Те - бе. І - ди від ме - не, та по-вер-тай - ся знов, бо

ти-лю-бов, я - ка пре-ви - ща Не-ба!

Навіщо Бог послав тебе мені?
А, може, Він привів мене до тебе?
Щоб я, забувши радощі земні,
Піднявсь, кохана, до святого неба?
Я ждав тебе у муках сотні літ,
Щоб руки цілувать і рідні очі...
Мій синій цвіт, о мій єдиний цвіт,
Ти плакала за мною серед ночі...

Приспів:

Прости мене, мій Отче, за любов,
Але вона – Твоя, вона – від Тебе...
Іди від мене, та повертайся знов,
Бо ти любов, яка перевища Неба!

Навіщо із небес спустилась ти –
Ти чарівна, таємна і велична?
Любово, наші душі засвіти,
Бо ти свіча, яка вівіки вічна!
Навіщо таємниця світлих віч,
Не клич мене, і знову не являйся...
Не клич мене, кохана, ні, не клич
А все-таки до мене повертайся!

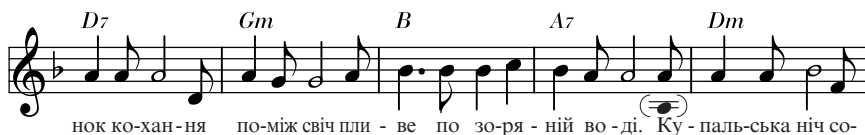
Приспів.

Купальська ніч

сл. О. Потапенка

муз. В. Тузика

Allegro

Купальська ніч, купальська ніч
Лиш раз буває у житті,
Вінок кохання поміж свіч
Пливе по зоряній воді.
Купальська ніч солодких чар
І сміх, і клятви, і пісні,
Горить вогонь, любові жар,
І я в тобі, і ти – в мені!

Приспів:
А срібний човен по воді
Пливе, гойдається....
А ми з тобою – молоді, –
Серця єднаються!
І рута – м'ята, васильки –
Клечання...
Лілеї білі пелюстки –
Кохання!

Через вогонь, через вогонь
За руки сплетені повік
Яка жага твоїх долонь –
Життя не спиниться повік!
Купальський цвіт – любові цвіт
Чаклує трепетні серця,
Заполонив весь білий світ
І тільки ніч, і два вінця!

Приспів.

Люблю тебе, я так люблю –
Пливи, віночку, не вертай!
Я свічі серця запалю,
Купало, світло накупай!
Люблю тебе, Іванів цвіт, –
Мене візьми і пригорни,
Кохання жар палай, палай,
І запали, заполони!

Приспів.

Ясочка

сл. П. Ярмоленка

муз. В. Тузика

Я люблю очей твоїх відлуння,
Осяйне розкрилля твоїх брів,
За один надійний поцілунок
Я б і Чорне море переплив

Приспів:

Бачать всі – багата ти на вроду,
Як фіалка рання, як весна.
Про таких від роду і до роду
Хлопці кажуть: «Ясочка вона».

Хоч до мене залітає втома
І нема ніяких вже надій,
Навіть ця тривога невідома
Не затьмарить ясний обрій твій.

Приспів.

Зорі в травні, ой, які ж то зорі
І густа нескошена трава...
Ти сміливо йдеш в пісенне море,
Все тобі радіє і співа.

Приспів.

І як осінь упаде на плавні,
Почорніють далі степові,
Зорянице, рідна моя й славна,
Я про тебе людям розповім.

Приспів.

Я так люблю...

сл. В. Ступаченко

муз. В. Тузика

Moderato

Я так люб - лю і от-чий дім, і виш-ню, що там цві - те, у бать-ківським са-

ду. Я так люб - лю буз - ко - ву гіл - ку віч - ну, що зір п'я-

нить, ча - ру - є на ви - ду. Я так люб-лю о - ту кру-ту сте-

жин-ку, що десь бі - жить між трав і ка-мін - ців. Я так люб - лю о - ту на-п'я-ту

жил-ку на ма-ми - ній на труд - же-ній ру - ці.

Я так люблю і отчий дім, і вишню,
Що там цвіте, у батьківським саду.
Я так люблю бузкову гілку вічну,
Що зір п'янить, чарує на виду.
Я так люблю оту круту стежку,
Що десь біжить між трав і камінців.
Я так люблю оту нап'яту жилку
На маминій натруженій руці.

Я так люблю свою кохану землю,
Щоб зорі тихі й соловей заливсь.
Я так люблю, як досягають зерна
В жнива веселі, як було колись.
Я так люблю, та хтось цього не знає,
Прошу, благаю, сонцю усміхнись.
У рідну землю, вічну і кохану,
Як немовля у матінку, влюбись!

То не любов

сл. О. Демиденка

муз. В. Тузика

Dolce

Am

Згу - би - ли зо - рі сріб - ні пер - ли і мі - сяць в не - бі о - хо -
мо - же, це ли - ше зда - ло - ся чи у - я - ви - ло - ся у

Dm *E7* *1* *Am*

лов, я не по - мі - ти - ла, як вмер - ла в мо - їй ду - ші тво - я лю - бов. А,
сні, що на - ше щас - тя не збу - ло - ся і

2 *E7* *Am* *Пр.* *A7* *Dm*

о - бір - ва - ли - ся піс - ні. То не лю - бов, як по - ми - ра без

E7 *Am* *Dm* *Am* *E7*

від - ча - ю та бо - лю, то при - жи - ви - лась о - ме - ла, що ви - да - лась лю -

Am *A7* *Dm* *E7* *Am*

бо - в'ю. Про - бач лу - кав - ство і об - ман і сер - ця о - ні - мін - ня, бу -

Dm *Am* *Dm* *E7* *Am*

ла лю - бов, а став ту - ман важ - кий, не - мов ка - мін - ня.

Згубили зорі срібні перли
І місяць в небі охолов,
Я не помітила, як вмерла
В моїй душі твоя любов.
А, може, це лише здалося
Чи уявилося у сні,
Що наше щастя не збулося
І обірвалися пісні.

Приспів:
То не любов, як помира
Без відчаю та болю,
То прижилась омела,
Що видалась любов'ю.
Пробач лукавство і обман
І серця оніміння,
Була любов, а став туман
Важкий, немов каміння.

Застигли в мріях сині хмари,
Як неоплакана печаль,
Хоч кожний з нас любов'ю марив,
Але розлук чомусь не жаль.
Не дорікай же ти досаду
Й не рви думки розчарувань,
Бо вже не вернеш цвіту саду,
Як наших зраджених кохань.

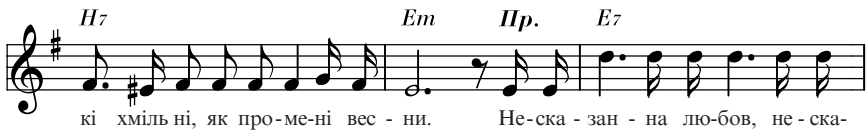
Приспів.

Несказанна любов

сл. О. Демиденка

муз. В. Тузика

Andante

Чому, скажи, приходиш серед ночі
Ти у мої невимовлені сни,
Даруєш ласку й ніжності дівочі
Такі хмільні, як промені весни.

Приспів:
Несказанна любов, несказанна,
Ти, мов казка чи диво якесь,
Юних років полон і осанна,
Таїна всіх на світі чудес.
У красі кожен раз невізнання
І квітуча, як світлі літа,
Несказанна любов, несказанна,
Ти веселка надій золота.

Ну як мені цю загадку любові
Знайти в житті не в сні, а наяву,
Щоб усміхнулись чорні твої брови
Й губили очі теплу синяву.

Приспів.

Та ось нарешті княжий келих щастя
Несе дівча мені, як давні сни,
І двох сердець закохане причастя
Благословляють видзвони весни.

Приспів.

О мій володарю єдиний

сл. О. Демиденка

муз. В. Тузика

Cantabile

D7 *G*

мо - рю го - лос ю - них мрій, - чо - му хо - лод - не сер - це, як льо -

Am D7 G H7

ди - на, ко - ли те - бе че - ка - ю з без - на - дій. Між

Em *Am* *H7* *Em*

на-ми вже мо-ря та о-ке-а-ни і час, що за си-па піс-ком слі-ди, а

я все зву крізь штор-ми і ту-ма-ни: - і - ще хоч раз у сні мо-ї прий-ди. О

Em *Am* *H7*

пек-ло вог-ня не тво - їх не-бес-них віч, ти по - пе-лиш ме - не від

й то - бі не-су лю-бов, бо лиш те - бе ко - ха - ю.

– О мій в житті володарю єдиний, –
Шепоче морю голос юних мрій, –
Чому холодне серце, як льодина,
Коли тебе чекаю з безнадій.
Між нами вже моря та океани
І час, що засипа піском сліди,
А я все зву крізь шторми і тумани:
– Іще хоч раз у сни мої прийди.

Приспів:

О пекло вогняне
Твоїх небесних віч,
Ти попелиш мене
Від ніг до самих пліч,
А я щосили знов
Горю і воскресаю
Й тобі несучу любов,
Бо лиш тебе кохаю.

Не обізвалось море ні прибоєм,
Ні повним штилем дзеркала води,
Ми щастя наше втратили обоє,
Згубивши, наче роки, назавжди.
Пройшли повз нас і молодість, і весни
І в долях плинуть різні береги,
Лиш в пам'яті, як біль розлук, воскресне
Кохання те, що ми не вберегли.

Приспів.

Два наші серця

сл. О. Потапенка

муз. В. Тузика

Cantabile

The musical score is written for a single melodic line in treble clef, 4/4 time, with a key signature of two flats (B-flat and E-flat). The tempo/style is marked 'Cantabile'. The score consists of seven staves of music, each with a line of lyrics underneath. Chord symbols are placed above the notes: Fm, G7, Cm, B7, E, C7, Fm, G7, Cm, Fm, G7, Cm, Fm, G7, Cm, Bm, C7, Fm, G7, Cm6, D7, G7, and Cm. Some chords are accompanied by triplets or other rhythmic markings. The lyrics are in Ukrainian and tell a story of love and longing.

І щозлю - бо - в'ю нам ро - би - ти, ти ска - жи? І як про -
сер - це без лю - бо - ві по - ми - ра: на - ві - що
жи - ти без о - чей тво - їх, ко - ха - на? Ї - ї лю - би, лю - би і бе - ре -
жи - ти, без не - ї жи - ти? Не - хай жит - тя жор - сто - ка му - ка -
жи. Чу - жа жа - да - на і мо - я жа - да - на. Та тіль - ки
й гра ніх - то не
за - бо - ро - нить нам лю - би - ти! І хай хо - ча бду - ша мо - я на -
снить - ся і з нім - бом зо - ло - тим тво - їм зіл - леть - ся. Бо
в сві - ті є най - біль - ша та - см - ни - ця два рід - них сер - ця, два ко - ха - ні
сер - ця!

І що з любов'ю нам робити, ти скажи?
І як прожити без очей твоїх, кохана?
Її люби, люби і бережи...
Чужа жадана і моя жадана.
Та тільки серце без любові помира:
Навіщо жити, без неї жити?
Нехай життя – жорстока мука й гра –
Ніхто не заборонить нам любити!

Приспів:

І хай хоча б душа моя насниться
І з німбом золотим твоїм зіллється...
Бо в світі є найбільша таємниця -
Два рідні серця, два кохані серця!

Тобі насняться ті троянди уночі,
І зблиснуть очі і душа твоя відтане...
Ти «так» не говори, о, не мовчи,
Чужа кохана і моя кохана.
Ти виглядай мене ізнов біля вікна,
І я крильми до тебе тихо пригорнуся...
Прошу, не плач, як прийде мить сумна, -
Я повернусь, я, мила, повернусь!

Приспів.

Соняховий рай

сл. О. Потапенка

муз. В. Тузика

Risoluto

Те-бе ко - ха - ю тре-пет-но в но - чях, в тво - їх о - бій-мах ти - хо до - го-
м'ї жа-да-них бі - лих рук се - бе не - са-мо - ви-то спо-пе-

ра - ю. Ко - ха - ю із жа - го - ю на вус - тах і роз-цві-
ля - ю, у тре - пе - ті тво - їх щас-ли - вих мук те - бе вос-

та - ю, бо те - бе ко - ха-ю! У по - лу - тан-нє, мо - же, я ко-

ха-ю. Не тре-ба слів, бо ду-ші ше - по - тять, ці - лу - ю пе-лю-сток тво-їх до-

ло-ні: - Ти бу-деш ждять? - Я бу-ду віч-но ждять, мій світ-лий со-нях, ме - до - вий

со - нях!

Тебе кохаю трепетно в ночах,
В твоїх обіймах тихо догораю...
Кохаю із жагою на вустах –
І розцвітаю, бо тебе кохаю!
У полум'ї жаданих білих рук
Себе несамовито спопеляю,
У трепеті твоїх щасливих мук
Тебе востаннє, може, я кохаю...

Приспів:

Не треба слів, бо душі шепотять,
Цілую пелюсток твоїх долоні:
– Ти будеш ждати? – Я буду вічно ждати,
Мій світлий сонях, медовий сонях!..

На небесах записана любов –
Немає на землі, вона – на небі...
Та чом душею, моє сонце, знов
Як сонях, сонях, тягнусь до тебе?
Знов пелюстки цілую у сльозах,
І, як молитву, грішно повторяю:
– О ні, нема любові в небесах –
Вона цвіте у соняховім раї!

Приспів.

Юна вишня

сл. О. Потапенка

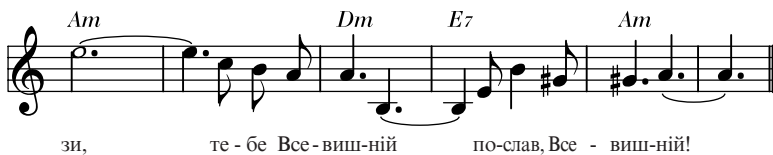
муз. В. Тузика

*Коли на Небесах плавав від щастя ангел Любові,
до землі долетіла лише одна сльза. Із неї народилася Ти.
І тепер я називаю Тебе – ангельська сльоза...*

Antando

Музична партитура для пісні «Юна вишня». Тіп музики: *Antando*. Темп: 6/8. Гармонізація: Am, Dm, E7, A7, Dm, E7, Pr., Dm, E7, Am, Dm, E7, Gm, A7, Dm, E7.

Не суд - жу, а люб - лю, і жа - лі - ю, і за
ло - ва - ну, рід - ну і гріш-ну, ні - би
біль, і за сльо - зи про - шу. За - ту - жу, за бо -
до - лю сво - ю мо-ло - ду, як лю - бив те - бе,
лю, за - ні - мі - ю, і до ньо - го те - бе від-пу -
ю - на - я виш-не, тіль-ки в сад я у -
шу. Не - ці- - же не прий - ду. Ти на - ро -
ди - лась з ан - ге - ла сльо - зи, а на зем - лі по -
ста - ла на - че виш - ня. Мій світ-лий ан-гел з не-ба бі-рю -

Не суджу, а люблю, і жалію,
 І за біль, і за сльози прошу.
 Затужу, заболю, занімію,
 І до нього тебе відпущу.
 Неціловану, рідну і грішну,
 Ніби долю свою молоду,
 Як любив тебе, юная вишне,
 Тільки в сад я уже не прийду.

Приспів:

Ти народилась з ангела сльози,
 А на землі постала, наче вишня...
 Мій світлий ангел з неба бірюзи,
 Тебе Всевишній послав, Всевишній!

Я не можу тебе знов прогнати,
 І не буду тримати, прости!
 Я повинен був серце віддати,
 Щоб змогла ти ізнов розцвісти.
 Розцвітай же, моя пелюсткова!
 Я до тебе із неба молюсь...
 Жив я лиш у вишневій любові,
 У тобі я ізнов відроджусь!

Приспів.

Крещендо душі

сл. О. Потапенка

муз. В. Тузика

Agitato con passione

За вічністю – нікого і нічого,
За вічністю – зникають всі світи...
Єдине я прошу Святого Бога:
– Себе у душу зболену впусти!

Приспів:

Молітесь, кайтесь, ближнього любіте –
Крещендо – наче хрещення з небес...
Бо кожен стільки проживе на світі,
Наскільки істинно у Господі воскрес!

Даруйте, віддавайте і творіте,
Любіть, прощайте – заповідь одна...
Бо Дух Святий інакше учить жити,
Ніж вимагає логіка земна!

Приспів.

– Не вірю – тільки вірую у Тебе –
Звучить у серці благовісне «сі»...
І я злітаю музикою в небо,
Бо Ти – це Вічність, Господи есі!

Приспів.

Квітнева акварель

сл. П. Ярмоленка

муз. В. Тузика

Moderato

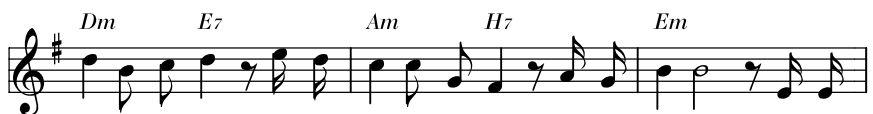
Я люб - лю тво - ї ко - си в до - ло - нях вес - ни, ти мо - я, ні - би па - м'ять в ми -

ну - ле. Тут і зов - сім не ма - є тво - є - ї ви - ни, ця вес -

на роз - бу - ди - ла за - сну - ле. І лю - бив, і ко - хав, і в ле -

ген - дах я жив, а в те - пе - ріш - ній час - мі - фо - тво - рець. Я зго -

ра - ю в піс - нях, ти се - бе збе - ре - жи, роз - ді - лю тво - ї ра - дість і

го - ре.

Я люблю твої коси в долонях весни,
Ти моя, ніби пам'ять в минуле...
Тут і зовсім немає твоєї вини,
Ця весна розбудила заснуле.

Приспів:

І любив, і кохав, і в легендах я жив,
А в теперішній час – міфотворець...
Я згораю в піснях, ти себе збережи,
Розділю твої радість і горе.

Я до болю люблю солов'їв у гаях,
Віддаю їм і серце, і душу...
Карі очі сміялись... відчув: ти моя,
Ти чаклунка – страждати я мушу.

Приспів.

Хай шумлять прапори і хай дзвони гудуть
Великодні – і зліва, і справа...
Прославлять чарівність твою молоду
І мою сутінкову вже славу.

Приспів.

Чи з моїм Трубежем, чи з великим Дніпром
Наша доля навіки зріднилась
Я не знаю, чи вдвох ми збудуєм паром,
А чи, може, мені ти наснилась.

Приспів.

Кохаюсь...

сл. О. Потапенка

муз. В. Тузика

В темпі вальсу

Ти-ха ра-дість мо - я, ма-ків цвіт то-по - ли-но-го лі-
та, го-лу - ба те-чі - я у лі - ле - ї, як сві-чі, на ли-
та. Я з то - бо-ю смі - юсь, у па - ху-чо-му цві-ті ку - па-
юсь. До пе-люс-ток гор - нусь і ко - ха-юсь, ко - ха-юсь, ко-
ха - юсь! Сві - ча-да лю-бо-ві за - па - лю-є ра-
нок, ці - лу-ю лі - ле-ї дві бі - лі ру - ки.
Мо - я ти ко-ха-на, хай ка - жуть-ко - хан-
ка, - є - ди - на ко - ха - на у - же на ві - ки!

Тиха радість моя, –
Маків цвіт тополиного літа, –
Голуба течія
У лілеї, як свічі, налита.
Я з тобою сміюсь,
У пахучому цвіті купаюсь...
До пелюсток горнусь
І кохаюсь, кохаюсь, кохаюсь!

Приспів:
Свічада любові запалює ранок,
Цілую лілеї дві білі руки...
Моя ти кохана, хай кажуть – коханка, –
Єдина кохана уже навіки!

Знову я молодий,
Маків цвіт тополиного літа...
Я коханий такий,
О, як хочеться жити й радіти!
То не роси твої,
То перлини у келихах, мила,
То зізнання мої,
Що лілея від щастя зронила...

Приспів.

Душі омріяний зв'язок

сл. О. Потапенка

муз. В. Тузика

Bossa nova

Am Dm G7

Ми єд - на - єм ду - ші і сер - ця, ми єд - на - єм до - лі і ко -
блю. Ці - лу - ю. Ваш си - нок. Ві - та - єм щи - ро. Ва - ші

C Gm A7 Dm

ха - них. І ле - тять, не - мов ма - лі сон - ця, і лис -
ді - ти. Він для Вас іс - ну - є - наш зв'я - зок, - для лю -

¹ E7 ² E7 Пр.

ти, й ві - таль - ні те - ле - гра - ми. Лю - ді - ти. Ми
дей лю - би - ти і ра -

C A7 Dm G7

на зв'яз - ку, мо - біль - ні й ді - ло - ві, о - пе - ра - тив - ні віс - ни - ки кра -

C Dm E7 Am F

ї - ни. Ми від - кри - ва - єм об - рі - ї но - ві, - нев - том - ні -

Dm E7 Am

ї зв'яз - ків - ці Ук - ра - ї - ни!

Ми єднаєм душі і серця,
Ми єднаєм долі і коханих...
І летять, немов малі сонця,
І листи, й вітальні телеграми.
– Люблю. Цілую. Ваш синок.
– Вітаєм щиро. Ваші діти.
Він для Вас існує – наш зв'язок, –
Для людей – любити і радіти!

Приспів:

Ми на зв'язку, – мобільні й ділові, –
Оперативні вісники країни.
Ми відкриваєм обрії нові, –
Невтомнії зв'язківці України!

Навіть Космос замовка німий,
Запитай у голубих зірок...
Всім потрібен Бога дух живий,
І душі омріяний зв'язок!
Подзвони до матері, прошу,
Запитай: чи Ви здорові, мамо?
Як там наші мальви в споришу,
Я приїду, ждіте спозаранку!

Приспів.

Я журавка твоя

сл. О. Потапенка

муз. В. Тузика

Сині очі світилися такою святою любов'ю,
Моє серце співало поміж зоряних мрій...
Наче два журавлі, ми летіли щасливо з тобою...
Чом же я не твоя, ти – не мій, ти – не мій?..

Приспів:
Знаю: любиш мене,
І тебе я стражденно кохаю,
Знаю: мариш вночі,
Споминаючи очі мої...
Я – журавка твоя,
Пам'ять серця, яка не минає,
Приголуб, не мовчи,
Загорни мене в крила свої!

Невідомий цей дар я молила у світлого Бога,
Ти в життя увірвався такий неземний...
І, здавалось, єдиною стане небесна дорога,
Ти журавку свою – пожалій, пожалій!

Приспів.

Журавлі срібний вальс нам заграють ізнов на світанні
І ячанням вітає душ поріднених рай –
Я журавка твоя, що стомилася так без кохання,
Чуєш струни бринять: прилітай, прилітай!

Приспів.

Батько

сл. О. Потапенка

муз. В. Тузика

Moderato

Як рід-ко ми, та-ту, у-сі Вас жа-лі-ли, і як Вам ве-
деть-ся, я рід-ко пи-тав, мій ба-теч-ку рід-ний,
у-же при-ле-ті-ли ле-ле-ки до дво-ру, щоб ти зус-трі-
чав! Мій си-вий, як світ, мов-чаз-ний і су-во-рий,
ти нас у жит-ті ти-хо ніс на ру-ках. У-чив нас до-
ла-ти і бі-ди, і го-ре, у-чив не топ-ка-тись по
ду-шах квіт-ках! Мій си-вий, як-ду-шах квіт-ках!

Як рідко ми, тату, усі Вас жаліли,
І як Вам ведеться, я рідко питав,
Мій батечку рідний, уже прилетіли
Лелеки до двору, щоб ти зустрівав!

Приспів:

Мій сивий, як світ, мовчазний і суворий,
Ти нас у житті тихо ніс на руках...
Учив нас долати і біди, і горе,
Учив не топкатись по душах-квітках!

Щодня у трудах, загрубіли вже руки,
Та Ви не жалілись, бо хліб нелегкий...
У серці спеклися всі болі і муки,
Та Ви не корились – простий і земний...

Приспів.

Наш батьку, як Бог, у вічному Небі...
Лиш фото твоє молоде на стіні...
У тебе є Він, діти, внуки у тебе,
Вертай, як лелека, вертай навесні!

З вірою живіть!

сл. О. Потапенка

муз. В. Тузика

Allegretto

Em *Am*

Тво - я ду - ша то ніж - ні о - чі, то маль-ва тре-пет - на в са - ду, о,

H7 *Em*

як во - на ко-хан-ня хо - че, бо до-лю ма - с мо - ло - ду! Мо-

E7 *Am*

я ду - ша-то спів ко - хан-ня, то мук со - лод-ких ди - во - цвіт. Те-

Em *Fis7* *H7* *Пр.*

бе лю-би-ти до сві - тан-ня і до смер-кан-ня на-ших літ. За ці-

Em *Am* *H7*

лу - ю, за - ці - лу - ю, і не - бес-ну, і зем - ну, за - ча - ру - ю, за ми-

Em *E7*

лу - ю і жа - гу-чу, і хміль - ну! І до ран-ку, до сві - тан-ку маль-ві

Am *Em* *H7*

я не дам зас - нуть, щоб в о - чях тво-їх, вір - нян-ко, у шас - ли - вих у то-

Dm E7 *Am* *Em* *H7* *Em*

нуть! Щоб в о - чях тво-їх, вір - нян-ко, у шас - ли - вих у то - нуть!

Твоя душа – то ніжні очі,
То мальва трепетна в саду,
О, як вона кохання хоче,
Бо долю має молоду!
Моя душа – то спів кохання,
То мук солодких дивоцвіт...
Тебе любити до світання
І до смеркання наших літ.

Приспів:
Зацілую, зацілую,
І небесну, і земну,
Зачарую, замилую
І жагучу, і хмільну!
І до ранку, до світанку
Мальві я не дам заснуть,
Щоб в очах твоїх, вірнянко,
У щасливих утонуть!

Дзвони, дзвони у срібні дзвони,
У перли світлі вигравай...
Цілую віч твоїх бездоння,
Я так кохаю, ти – кохай!
Любіть, любіть, мов душу, щиро,
Нам час відведений, як мить...
Хай Бог простить, живіть – на віру, –
Та тільки з вірою – живіть!

Приспів.

Чар-зілля

сл. О. Потапенка

муз. В. Тузика

Moderato

Я із ми-лим у бар-він-ку но-чу - ва - ла і чар-

зіл-ля, сво-їм зіл-лям на-пу - ва-ла, при-гор - та - ла, ці - лу-ва-ла гру-ди

бі - лі роз-цві - тай він-цем зе - ле-ним на ве - сіл - лі! Мо - ло-

ди - ця бі - ло - ли - ця зна - є ча - ри не - зем - ні. І во-

рож - ка, і ле - ви - ця за - чак - лу - є, мов у сні. Мо - ло-

ди - ця - блис - ка - ви - ця дві жа - ри - ни на ус - тах, хлоп - ці,

вам та - ке й не сниться у бен - теж-них, у но-чах!

Я із милим у барвінку ночувала
І чар-зілля, своїм зіллям напувала,
Пригортала, цілувала груди білі –
Розцвітай вінцем зеленим на весіллі!

Приспів:
Молодиця білолиця
Знає чари неземні...
І ворожка, і левиця
Зачаклує, мов у сні.
Молодиця – блискавиця,
Дві жарини на устах,
Хлопці, вам таке й не сниться
У бентежних, у ночах!

Я із милим той барвінок все носила,
Поєднати наші долі попросила,
Мій барвіночок хрещатий не одцвів –
– Я щаслива, чуєш мамо, – полюбив!

Приспів.

Моя квітка, як лелітка, світанкова,
У чар-зіллі перевита, у любові.
Накупай мене у щасті, накупай
Привертай кохана серце, привертай!

Приспів.

Квітує сад

сл. О. Потапенка

муз. В. Тузика

Con moto

Не зу - пи - нить рі - ку жит - тя, во - на нур-

ту - є вне - бе - са, а ді - ти - кві - ти май-бут-тя, тво - я на-

ді - я і кра-са. Спі - ва тюль-па - на - ми бла-кить і пе-люст-

ко - ва за - ме-тіть. І сер - це хо - че так лю-бить, прий-мільсвя-

ті наш хліб і сіль! Фес-ти - валь, бла-го-віст, пе-ред - звін, го - мін-

кі со - ло-в'їні ко - лін-ця. Пе-ре - яс-лав, то-бі наш ук - лін, щас-тям

спов-не-ний щед - ро по він-ця. Рос-ти спов-не-ний щед - ро по він-ця.

Не зупинить ріку життя,
Вона нуртує в небеса,
А діти – квіти майбуття,
Твоя надія і краса.
Співа тюльпанами блакить
І пелюсткова заметіль...
І серце хоче так любить,
Прийміть святі наш хліб і сіль!

Приспів:
Фестиваль, благовіст, передзвін,
Гомінкі солов'їні колінця...
Переяслав, тобі наш — уклін,
Щастям сповнений щедро по вінця.

Так пахне цвіту аромат,
Любов'ю виплекане місто,
Квітує сад, вишневий сад
І зорі струшують намисто.
Звитяги місто і борні,
Козацька вольниця і слава,
Живи в мені, світи мені
Вовік омріяна держава!

Приспів.

Розділ III

Стислі методичні вказівки

«ЗОРЯ УКРАЇНИ»

Діапазон: сі малої октави – соль другої.

Пісня гімнічного складу, що зумовлює помпезність, урочистість музичної дії. Мелодична лінія пісні хвилеподібна, виконується широко, наспівно, велично. При повільному темпі виконання широких, протяжних фраз потребує більшого дихання. Слід звернути увагу на діатонічні півтони, які співати треба «гостро», особливо вниз, та широкі інтервали – малу септіму, малу сексту, тритон, чисту октаву, що виконуються вгору з пониженням, вниз – «гостро», з підвищенням. Тритон (друга вольта приспіва) при рухові вгору співається з пониженням. Але цей інтервал дається вокалісту порівняно легко, бо підтримується гармонією. Дикція повинна бути чіткою і правильною. Приголосні співаються коротко, а всі голосні – протяжно. Це є основним правилом вокального інтонування. Динаміка відіграє значну роль у розкритті змісту. Кульмінація, яка наростає в приспіві і припадає на 17,18 такти, потребує співу на опорі, активності у звуковидобуванні, твердої атаки, але не форсування.

«КРАЮ МІЙ РІДНИЙ»

Діапазон: ля малої октави – фа другої.

Пісня відзначається життєрадісністю, яскравістю, виконується в стилі легкого вальсу. Написана як для соліста, так і для ансамблевого співу. Безперервність звукового фразування потребує плавного ненапруженого звуковедення, активного і глибокого дихання. Мелодія насичена різними інтервалами як широкими, так і вузькими. Слід звернути особливу увагу при інтонуванні на діатонічні півтони (15, 31 такти), а також на малі секунди вгору, тому що вони часто виконуються нижче, а при посиленні звуку – вище. Найменша неточність в інтонуванні руйнує музичну лінію. Всі великі інтервали у висхідному русі співаються «гостріше», при низхідному – з пониженням. Всі малі інтервали у висхідному русі співаються з пониженням, а у низхідному русі – з підвищенням, «гостро».

Правильне дихання є однією з умов хорошого співу. Воно береться спокійно і глибоко, потім затримується, а потім економно і рівномірно випускається. Гармонія пісні виразно прикрашає мелодію завдяки відхиленням в паралельну тональність До-мажор, субдомінантову тональність ре-мінор.

«ПІСНЯ ПРО ПЕРЕЯСЛАВ»

Діапазон: сі малої октави – мі другої.

Ця пісня відображає патріотичні почуття до рідної Батьківщини. Кожне її слово уособлює в собі найдорожчі, найсвітліші і найтепліші образи. Перший куплет пісні виконується з динамічним відтінком меццо-піано. Приспів стає більш емоційним, піднесеним, його можна виконувати на меццо-форте і форте. Другий і третій куплети значно динамічніші за перший. Звучання мелодії переходить у зручні теситурні умови, де природно яскраво виявляються темброві можливості виконавця.

«БРАТИ КЛИЧКИ»

Діапазон: ля малої октави – соль другої.

Ім'я братів Кличків, що закінчили Переяслав-Хмельницький державний педагогічний інститут ім. Г.С. Сковороди, згодом, завдяки виключному спортивному таланту та вагомим перемогам, стало відомим та популярним в Україні. Їм присвячена ця пісня.

Мелодична лінія хвилеподібна, часто зустрічаються широкі інтервали з рухом вгору і вниз. Таку мелодію складно виконувати інтонаційно чисто, тому що і темп в пісні маршовий. Співаку треба володіти навичкою співу легато з акцентуванням логічних наголосів. Чітка вимова літературного тексту в різних регістрах – запорука успіху в показі змісту пісні, її характеру. При розучуванні пісні слід враховувати її ритмічні особливості. Це насамперед стосується пунктирного ритму, який надає мелодії динамічності і схвильованості. Слід домагатися короткого виконання шістнадцятих з віднесенням їх до наступних долей.

«ГІМН ТЕТІЇВСЬКІЙ ЗЕМЛІ»

Діапазон: ля малої октави – фа другої.

Урочисто і велично співається цей твір. Мелодична лінія насичена широкими інтервалами. Стрибок від тоніки ля малої октави до тоніки ля першої октави (5 такт) звучить дуже природно і не викли-

кає напруженості і незручності. У гармонії слід звернути увагу на 2,7,13, 15 такти, де на сильну долю припадає септакорд другого ступеня (сі-ре-фа-ля). Широкий діапазон пісні потребує відповідного звуковедення і атаки звука. Перша половина пісні написана в низькій теситурі. Треба зберігати темброву забарвленість, співати у динамічному відтінку піано і меццо-піано. Розширюється динамічна палітра в приспіві разом з підвищенням мелодичного руху, насиченістю гармонії. При цьому вимагається точність інтонування малих секунд (9-11 такти), ходу по звуках домінантового септакорду (11,12 такти), зменшеної квінти в кінці приспіву.

«НЕ ЛИШАЙТЕ ВКРАЇНУ»

Діапазон: ля малої октави – до другої.

Твір про репатріантів з України, які повертаються до Канева та беруть з собою грудку рідної землі. Значну трудність в пісні становить збереження правильного ритмічного рисунка при виконанні синкоп. Для їх подолання потрібне відчуття метричного пульсу та усвідомлене зміщення наголосів із сильних на слабкі долі. В 11 такті зустрічається зменшена септіма (до діз – сі бемоль). Співати її ізольовано, без мелодичної і гармонічної підготовки дуже складно, а в контексті музичної мови вона досить легко піддається чистому інтонуванню.

«ПІСНЯ ПРО КОСМОНАВТА КАДЕНЮКА»

Діапазон: до першої октави – мі другої.

Пісня – данина поваги до своєї країни, яка спроможна посилати фахівців у космос. На це здатна не кожна держава. Переконливість музичного відтворення літературного тексту багато в чому залежить від якості артикуляції. Певні труднощі виникають при проспівуванні ритмічного рисунку: синкопи, восьма з крапкою і шістнадцята, тріолі. В усіх подібних випадках ці мелодико-ритмічні фігурації повинні виконуватись ритмічно цілковито точно. Атака звуку – один з найважливіших виразних засобів у співі. Бадьорість та енергійність звучання приспіву залежить від твердої атаки звука.

«Я ПРИЙШЛА ВІД ЗЕМЛІ»

Діапазон: ля малої октави – фа другої.

Ця пісня – сонячний, граціозний вальс, написаний і для соліста, і для дуету або ансамблю. Треба відчутти закладену тут пульсацію

натхненного і водночас легкого почуття, привабливість ритму. Зміна темпу вбік його сповільнення або прискорення небажана, бо призведе до руйнування чи спотворення музичного образу.

«ПІСНЯ МОГО ДИТИНСТВА»

Діапазон: ля малої октави – фа другої.

Одна з ліричних пісень, яка відзеркалює світ спогадів про дитинство. Мелодія пісні задушевна, вона передає глибоке почуття суму за стежиною початку життя, що залишається у пам'яті людини назавжди. В тактах 16-20 повернення мотиву тричі до ноти мі другої октави потребує твердої атаки звуку (але без форсування), чистого інтонування, чіткої дикції. Високі звуки мі і фа другої октави (26-28 такти) треба проспівати (а не прокричати) у високій позиції, «критим» звуком, з піднесенням.

«МАЛЬВИ»

Діапазон: сі малої октави – мі другої.

Твір – спогади про матір. Мелодія відзначається плавним розгортанням. Якщо в ній є стрибки, то вони з обов'язковим заповненням, звучать природно і не викликають незручності і напруженості. Друга частина (приспів) контрастує з першою. Це виражається в застосуванні нового темпу, який, переборюючи інерцію першої частини, дається у прискореному русі, що справляє враження зростаючої впевненості. Застосування теситури, що охоплює звуки, які йдуть ніби по діагоналі від низького регістру до високого, контрасту щодо ритмічного рисунку (пунктирний ритм, синкопи), нюансів (збільшення звуку до меццо-форте і форте) – все це спрямоване на збільшення контрасту між заспівом і приспівом.

«ДВІ МАТЕРІ»

Діапазон: соль малої октави – соль другої.

Твір присвячений одвічному потягу людини до двох матерів – Небесної та земної. Пісня потребує простоти, правдивості, теплоти, задушевності в манері виконання. Зв'язний, плавний спів, рівний перехід від звуку до звуку є основним видом голосоведення. При цьому звук ллється легко, плавно, безперервно, без вібраційних поштовхів. В куплетах, які співаються в середньому регістрі

використовується спокійне, глибоке дихання, м'яка атака звука. В приспіві, який співається у високому регістрі, треба використовувати тверду атаку і відповідний спосіб дихання. І в тому, і в другому випадку необхідно уникати зайвого набору повітря і перевантаження дихання, але не втрачати в той же час опори. Спів повинен закінчуватись з деяким запасом повітря, але перед тим, як взяти дихання для наступної музичної фрази, корисно частину повітря, яке залишилось, видалити з легень. При співі неприпустимо також напруження м'яз шиї та підборіддя.

«МАМІ»

Діапазон: сі малої октави – фа другої.

Твір – спогади про найдорожчу людину. Пісня має свою метричну організацію, яка сприяє відтворенню характеру через пульс літературного тексту. Мелодія побудована на схожих фразах: в метроритмічній будові, рухові самої лінії. Її фрази невеликі (по два такти) і тому легкі для виконання. Вдих має бути спокійним, але не млявим, повітря рекомендується набирати одночасно через ніс і рот. Видихати повітря треба економно. Правило дикції таке: наголошені і ненаголошені голосні не змінюються (як пишуться, так і вимовляються): «одцвіла, розколихують, сорочині, освіти, освяти, порогом» тощо. Велике значення має чітка вимова приголосних, особливо перед наступними голосними. Закриті склади співаються так: останній приголосний попереднього складу співається з послідуєчим складом. Наприклад: «за о-дві-чни-мпо-ро-гом» тощо. Ритмічна основа мелодії дуже плавна, тому вся вона сприймається як наспівно-плинучий рух музичних звуків.

«КОВИЛА»

Діапазон: ля малої октави – фа другої.

Пісня є одним з варіантів вияву любові до природи. Розгортання мелодії, функція ритмічного рисунка, помірний темп, мінорний лад створюють світлий спокійний настрій, що вимагає наспівного, ненапруженого виконання. А при підвищенні сили звука на крещендо і в кульмінації співати треба без форсування, бо це збіднює тембр, знижує дзвінкість. Надмірна енергія, витрачена при формуванні такого звука, приводить до незлагодженої роботи співацького апарата, до перенапруження окремих нервово-м'язових груп, до їх перевтоми.

«ЦВІТ ПОЛУНИЦІ»

Діапазон: мі першої октави - фа другої.

Пісня передає ту любов до рідної батьківщини, де все до болю знайоме і дороге. Ця пісня любові і дитинства, наче священна молитва, підтримує тебе все життя.

Характерне для співу пісні ритмічне групування вимагає від співака чіткої пульсації. Ці ритмічні особливості є художньо виразними саме в темпі *Andante*.

«ЛЮДИ ЛЕБЕДИНИ»

Діапазон: до першої октави – сі бемоль другої.

Вальсообразність та рухливість надає пісні легкості, зворушливості. Довгі музичні фрази потребують правильного дихання, економного та рівномірного видиху, уміння їх виконувати на одному диханні (по три такти при розмірі 6/8), правильний розподіл дихання, регулювання його тиску на складках – все це важливі компоненти вокальної техніки. Плавне, спокійне, легке дихання сприяє досягненню красивого легкого звуку. Чергування мажорних та мінорних терцій (25 – 26 такти) потребує певної роботи над інтонацією, а самий високий звук мелодії сі бемоль (27 такт) виконується з атакою і на опорі. Слід уникнути форсованого співу навіть в момент кульмінації.

«МІЙ УНІВЕРСИТЕТ»

Діапазон: сі малої октави – фа другої.

Це твір бадьорого завзятого молодіжного характеру, життєрадісний, сповнений молоді енергії. Кожний куплет динамічно яскравіший за попередній, а темп стрімкого вальсу надає пісні почуттєву прикметність, натхнення та урочистості. Виконавець має володіти навичками керування динамічних нюансів від найніжнішого піано до потужного форте. Особливо потрібно це відчуття при виконанні кульмінації. Кропітку роботу треба провести над дикцією, чистотою інтонації. Звук – легкий, світлий, радісний. Вдихи невеликі, співати легато, виконувати фрази з першого по четвертий такти на одному диханні (аналогічно 5 – 8 такти). В 19 такті стрибок на чисту октаву, а потім на велику терцію і малу сексту в дуже швидкому темпі рекомендується розучувати в повільному темпі.

«ЕТЮД НАЩАДКАМ СКОВОРОДИ»

Діапазон: ре першої октави – соль другої.

Філософ, поет, композитор Григорій Сковорода написав багато віршів і пісень, а от про нього пісень майже немає. В місті Переяслав-Хмельницький Сковорода лишив помітну пам'ять про себе. Він жив тут, творив пісні. Ось про цю легендарну людину написана пісня.

Широко і наспівно ллється мелодія, проникаючи в усі куточки розкритої душі. Пісню можна співати солісту і дуету. Слід приділити увагу широким інтервалам в кінці куплету (15 такт) і в приспіві на початку кожного речення (16-17, 20-21 такти). Ці інтервали: чиста октава і велика секста співаються активно. Тверда атака в цьому випадку найзручніша. Гармонія рухлива і насичена. В приспіві в четвертому такті можна використати на сильну долю септакорд другого ступіня. (фа-дієз – ля – до – мі), бо він звучить гостріше, ніж ля-мінорний тризвук.

«НА ДНІПРІ»

Діапазон: до першої октави – мі другої.

Пісня спокійного, стриманого характеру з відповідним гармонічним оздобленням. Ритмічна основа мелодії урівноважена, тому пісня сприймається як вільний рух звуків. Специфіка мелодії потребує спокійного, природного звуковедення, м'якої атаки звука. Невеликі музичні фрази не створюють труднощі для дихання.

«ХВАЛА ЖИТТЮ»

Діапазон: мі першої октави – соль другої.

Це пісня про подружжя, яке відзначає своє срібне весілля. Ніжно і сентиментально на бездоганному піанісімо треба співати перший куплет, блискуче, пристрасно і палко – третій. Мелодія ускладнена широкими інтервалами, пунктирним ритмом. Гармонія підтримує тематизм у переданні світлого характеру змісту. З інтонаційного боку найскладніше проспівування малих секунд в 9 такті, де з'являється однойменний мажор і великої септими в 3 і в 11 тактах.

«МІЙ ГРІХ СВЯТИЙ»

Діапазон: сі малої октави – мі другої.

Цей твір – пісня – молитва про кохання лише двох повінчаних сердець. В першому куплеті, характерному для втілення художнього образу, є пишна, піднесена звучність, широка кантилена з плавними

вигинами та енергійними зльотами, величає панування ритму, використання вокальних ресурсів в сферах діапазону, регістру, динамічних зіставлень. Темпових відхилень в пісні немає. Але це не означає, що треба суворо дотримуватись темпової єдності, адже динаміка, текст та інші елементи диктують для творчої особистості виконавця різні виправдані агогічні відхилення.

«ЕТЮД»

Діапазон: сі малої октави – фа другої.

Етюд, як термін і поняття, має у мистецтві багато функцій та їх тлумачень. Ця пісня нібито виконує попередній начерк майбутніх та минулих мрій. Специфіка розгорнення мелодії у цьому творі полягає у забарвленні емоційними тонами і півтонами, відчуття схвилюваності і зворушливості створюється завдяки темпо-ритму Боса нова, модуляціям в ре-мінор і До-мажор, застосуванню подвійної домінанти (8,16 такти). Характер мелодики, динаміка, прості ритмічні угруповання вимагають м'якої манери співу.

«ПОЛОНЕЗ»

Діапазон: сі малої октави – ре другої.

Пісня, не пов'язана з жанром полонеза, відтворює загальну картину ностальгії за минулим. Досить розвинута романтичного складу мелодика твору, повільний темп, темброва забарвленість голосу виконавця здатні створювати враження щирості і глибини почуттів. Артикуляція має бути чіткою і правильною з точною вимовою голосних і приголосних. Характер пісні вимагає від співака вільного ненапруженого душевного стану, м'якої атаки звуку, що вважається найбільш придатною і доцільною для інтерпретації ліричних, наспівних творів, для яких також характерно звуковедення на легато з легкою безупинною плинністю звукоутворення.

«РОЗДУМ»

Діапазон: ля малої октави – до другої.

У самій назві пісні розкривається багатий і складний світ людських почуттів і переживань. Виконання має бути м'яким, наспівним, з дотриманням необхідних динамічних відтінків. Стрибки в мелодії, ходи на малу і велику септіми, чисту октаву, нону, які зустрічаються в кожній музичній фразі, слід виконувати спираючись на логіку гармонічного каркасу.

«НЕ КАЮСЬ»

Діапазон: сі малої октави – фа другої.

Пісня про складність кохання, коли один із закоханих не вільний. До інтонаційної неточності може призвести неоднорідне звучання голосних, що вимовляються на одному звуці (1,17,19,21 такти). Спричинює це невміння виконавця зберігати в одній позиції резонування різних голосних. Вільне володіння вокально-технічними прийомами відкриває широкий шлях до знаходження в кожному куплеті своєї шкали нюансів, урізноманітнення інтерпретації. Специфічною рисою твору є важливість літературного тексту, бо мелодія повторюється від куплету до куплету, не маючи можливості подальшого музичного розвитку.

«НАД ТРУБЕЖЕМ»

Діапазон: ля малої октави – соль другої.

В пісні змальовується краса однієї з найпривабливіших водоймів України. Пісня написана в помірному темпі, широка, наспівна. Бездоганної інтонації у звуковеденні можна досягти шляхом подовження голосних і швидкої вимови приголосних, що справляє враження невинного звукового плину. Легато – специфічний вид звуковедення, який вимагає повсякденного та посиленого тренування. Динамічний відтінок піано, в якому починається пісня, слід віднести до найскладніших. Його звукоутворення ґрунтується на прикрито-стриманому і зменшеному в своїй силі звукові. Далі динаміка наростає і приводить до кульмінації.

«НАЙБІЛЬШЕ НАШЕ СВЯТО – ПЕРЕМОГА»

Діапазон: сі малої октави – ре другої.

Ця пісня, втілюючи емоційно-психологічний стан великого душевного поривання і глибокого хвилювання, виражає складну гаму переживань людини, їх контрастність. Для втілення героїчного змісту твору велике значення мають і мелодико – гармонічний комплекс, і динаміка, і ритм. Адекватне осягнення ритміки пісні, а саме – тріолі і тріолі з пролігованим першим звуком (9,11 та ін. такти) потребує від виконавця неабиякого професіоналізму. Цілковито недопустимо перекручувати ритм (свідомо чи несвідомо) в таку фігуру: чверть, дві восьмі, чверть, дві восьмі.

«МІЙ ПЕРШИЙ ЦВІТ»

Діапазон: ре першої октави – мі другої.

Ця лірична пісня пройнята драматичною експресією. В роботі над твором певну трудність становить звукоутворення і дихання. Звук повинен бути округлим, зібраним, з енергійною манерою звукоутворення. Проспівування широких інтервалів потребує точної інтонації. Динаміка має велике значення в розподілі сили звука. З кожною фразою починати спів слід легко і тихо, з наростанням сили голосу до загальної кульмінації, причому дихання частіше всього береться коротким енергійним вдихом.

«ТРОЯНДИ НА ФОРТЕПІАНО»

Діапазон: до першої октави – фа другої.

Пісня характерна емоційністю, духом патетики. Музика пісні збагачена цікавими гармонічними барвами. Це – зменшений септакорд сьомого ступіня (соль дієз-сі-ре-фа) в десятому і одинадцятому тактах та четвертого альтерованого ступіня (ре дієз-фа дієз-ля-до) в тринадцятому такті. Вони є найсуттєвішим елементом мелодійної лінії, що посилює кульмінаційний момент, підводить до самої гострої і насиченої фази загальної кульмінації (15 такт) .

«НАС ПОВІНЧАЮТЬ НЕБЕСА»

Діапазон: сі малої октави – мі бемоль другої.

Пісні, споріднені з романсами, об'єднує жанрова основа останніх: розспівність, кантилена, надзвичайна задушевність, глибина лірико-драматичних почуттів. У процесі педагогічної праці над твором особливого значення набуває точність музичної інтонації – як фактор адекватного втілення звуком художньої образності, – відсутність емоційно-почуттєвої фальші, а також невиразовий формальний спів, що для цього класу композицій у жанрі пісні є одним з найсуттєвіших мистецьких недоліків.

«МАЛЕСЕНЬКІ СОНЦЯ»

Діапазон: до першої октави – фа другої.

Ця пісня сповнена любов'ю до дітей. Розкриття образу здійснюється в межах м'якого кантиленого звуку. Чистота інтонації досягається шляхом подовження голосних і швидкої вимови приголосних. Велику увагу слід приділити окремим літерам. Зокре-

ма, шиплячим і свистячим приголосним, які повинні вимовлятися дуже коротко: «усіх, вересні, благословляють, пустуни, малесенькі тощо». Виконуючи їх, слідкувати за швидкою вимовою, спрямовуючи такі приголосні до найближчої голосної.

«ВІЗЬМИ МОЮ ЛЮБОВ»

Діапазон: ре першої октави – фа другої.

Пісня про кохання без взаємності. Кульмінація першого куплету має у відношенні до всієї пісні другорядне і підпорядковане значення. Той динамічний спад, який іде за ним (9-16 такти), затримуючи настання головної кульмінації і відсуваючи її, тим самим посилює тяжіння до неї. Для приспіву характерна широко розгорнута, урочишта звучність, зумовлена високою теситурою. Модуляційне відхилення в паралельний мажор (Сі бемоль мажор) надає звуковій палітрі звучності, насиченості, напруженості.

«ПОВЕРТАЙСЯ»

Діапазон: ля малої октави – ля другої.

Образний світ твору – це заклик до повернення втраченого кохання, які в минулому були квінтесенцією щастя. Голос драматичного тенора найбільше підходить для виконання цієї пісні, бо має велику силу звука у верхньому регістрі й глибину – в нижньому.

Мелодія піднесено-афектована, сповнена пристрасних вигуків, палких запитань. Яскравість мелодії додає пульсуючий ритмічний рисунок (восьма з крапкою, шістнадцята) і соковита гармонія (ре мінор, сі бемоль мажор, соль мінор, ля мажор в 1-3 тактах). Ритм є головним провідником музичної думки. Це і логічне членування мелодії, фразування, і акценти, і декламація, а також інтонація. В даному випадку напружена, поривчаста – в заспіві, палка, пристрасна – в приспіві. В кульмінації (17-20 такти), де сила динамічного відтінку виростає до форте, слід уникати форсованого звучання, тому що голосовий апарат працює з перенапруженням. Це виявляється на тембрі голосу і призводить до його погіршення. Контрастною динамікою підкреслюється настрій пісні. Тут використовується динамічні відтінки від піано до форте. Поступове збільшення або зменшення динаміки присутнє в кожному реченні.

«КУПАЛЬСЬКА НІЧ»

Діапазон: ре першої октави – фа другої.

Давні народні традиції оживають у пісні: і чарівна купальська ніч, і веселі стрибки через вогонь, і кидання вінків у річку, і радість всеперемагаючої любові. Відчуття метроритмічної організації звуків у часі – важливий фактор досягнення високохудожнього виконання пісні. В ній складний розмір 4/4, що організовує не тільки кількість одиниць у кожному такті, а й виявляє його сильні, слабкі, відносно сильні і відносно слабкі долі. Опанування його специфікою є важливою умовою розкриття змісту твору.

«ЯСОЧКА»

Діапазон: до першої – ре другої.

Пісня про щасливу, безтурботну, гарячу молодість. За характером пісня світла, життєрадісна, іскриться веселощами. Пісня складається з двох частин. Перша (заспів) – в мажорі, друга (приспів) – в мінорі. Цікавим є застосування мінорного приспіву для більш м'якого, ніжнього звучання із збереженням водночас загального життєрадісного характеру. При інтонуванні третього ступіня мажора і мінора, а також сьомого ступіня мажора треба використовувати правила інтонування діатонічних інтервалів: великі інтервали при русі вгору співаються з підвищенням, при рухові вниз – з пониженням. Малі інтервали у висхідному русі співаються з пониженням, у нисхідному – з підвищенням. Ладовий слух – це здатність відчути стійкі звуки даного ладу і спиратися на них під час співу. Виконувати пісню треба легко і граціозно, дещо пустотливо, підкреслюючи її танцювальний характер.

«Я ТАК ЛЮБЛЮ»

Діапазон: сі малої – фа дієз другої.

У пісні оживають картини Батьківщини, з її рідними до болю краєвидами, з люблячими батьками, з запахом дитинства. Вони змальовані спокійними фарбами: помірним темпом, мінорним ладом, м'якою мелодією, милозвучною гармонією. Кульмінація, яка приходить в приспіві, теж не яскрава і не контрастна (9-12 такти). Нюанс збільшується з меццо-піано до меццо-форте. Хвилеподібна мелодія зі стрибками на сексту, септіму, октаву, нону потребує добре розвинутого ладогармонічного слуху. Не досить сильне відчуття взаємозалежності звуків усередині ладу, стійкості та нестійкості заважає

чисто інтонувати мелодію. При інтонуванні широких інтервалів треба пам'ятати, що великі при русі вгору співаються гостро, малі інтервали – низько, «осідаючи», великі при русі вниз співаються з пониженням, малі інтервали – з підвищенням. Спокійний, повільний видих – основа правильного співу. Музичні фрази в пісні довгі (два такти чотиридольного метру в повільному темпі), тому видихати повітря треба економно, щоб його вистачило до кінця музичної фрази. Динаміка, можна сказати, статична, – нюанси фіксують певний рівень, який не змінюється протягом усього куплету і відповідають внутрішньому балансу гучності пісні.

«ТО НЕ ЛЮБОВ»

Діапазон: до першої октави – мі другої.

Несправжнє кохання, трагічне – зміст цього твору. Як всі ліричні, наспівні твори, такі пісні вимагають економного витрачання дихання, доспівування музичних фраз до кінця. М'яка атака звуку виявляється найбільш придатною і доцільною. Спів на легато, тобто рівний перехід від звуку до звуку, теж є тією формою звуковедення, яка доцільна для цієї пісні і відзначається єдністю нюансування для даного відрізка мелодії: в заспіві – меццо-піано, в приспіві – меццо-форте. Пристрасність, ладогармонійна нестійкість і напруженість музики на початку приспіву (17 такт) дуже виразно передають душевне хвилювання, патетичні вигуки кульмінаційного моменту пісні. Деяко несподівано звучить тут одноіменний мажор (Сі мажор), посилюючи значущість кульмінації – розпач, схвилюваність, гострий душевний біль.

«НЕСКАЗАННА ЛЮБОВ»

Діапазон: сі малої октави – ре другої.

Пісня присвячена одній з загадок людського буття – таємниці виникнення кохання. Пісня складається з двох основних компонентів – мелодії і тексту. І тому дикція відіграє велику роль. Вона повинна бути чіткою і правильною, щоб донести літературний текст до слухача. У співі існує правило перенесення приголосних з кінця складу на початок наступного складу. Таке перенесення приголосних дає можливість як можна довше тягнути голосні, тобто добиватися кантиленного протяжного співу. Наприклад: «приходиш серед ночі..., не вимовлені сні, не сказана любов», потрібно співати так: «при-ходи-ше-ре-дно-чі..., не-ви-мо-вле-ні, не-ска-за-нна».

«О МІЙ ВОЛОДАРЮ ЄДИНИЙ»

Діапазон: сі малої октави – мі другої.

При розучуванні мелодії пісні слід враховувати її темпові, ритмічні особливості. Мелодія заспіву легка, граціозна, життєрадісна. Передається це мажорним ладом, світлою гармонією, помірним темпом, плавною мелодичною лінією. Приспів контрастує динамікою, темпом – прискореним, що відтінює різні моменти літературного тексту, який потрібно проспівувати чітко і виразно. Співак повинен віртуозно володіти технікою вимови. Невиразна дикція приведе до втрати образного змісту твору.

«ДВА НАШІ СЕРЦЯ»

Діапазон: до першої октави – мі бемоль другої.

Пісня відтворює можливість злагоди двох закоханих. Ліричні, задушевні твори вимагають економного витрачання дихання і полегшеного відтворення звука. Динамічно насичена кульмінація ґрунтується на твердій атаці та активному диханні. Починати пісню треба ніжно, але пунктирний ритм не згладжувати, а співати чітко. З інтонаційного боку найскладнішим є перший такт приспіву, де зустрічається зменшений тризвук. Він співається легше вниз, ніж угору, тим більше, що підтримується гармонією.

«СОНЯХОВИЙ РАЙ»

Діапазон: ля малої октави – фа другої.

Образ жагучої любові і справжнього кохання будується на енергійному і впевненому ритмі танго. Інтонування мінорного квартсекстакорду на початку мелодії в низькій теситурі потребує точності інтонації, активного звуковидобування, прагнення до тоніки Ля першої октави. В п'ятому такті стрибок на малу септіму вниз, а потім знову вгору теж потребує вивчення окремо, в повільному темпі. Хроматичні півтони при рухові вниз приховують в собі небезпеку непевного інтонування (17-18 такти). Треба виконувати їх, попадаючи на звук відразу, без гліссандо. Рух на збільшену секунду в 19 такті (до дієз – сі бемоль) вниз становить теж значну трудність для чистого інтонування, особливо якщо він виконується в рухливому темпі.

«ЮНА ВИШНЯ»

Діапазон: сі малої октави – ля другої.

Пісня про незабутнє і жертвне кохання. У цьому творі значну роль відіграє динаміка. Вона допомагає повніше і точніше розкрити зміст, збагачує загальну картину звучання, відтіняє різні моменти літературного тексту. З 15 такту можна починати співати крещендо, щоб дійти до кульмінації (21-23 такти). Голосовий апарат повинен набути ознак єдиного взаємозв'язаного цілого. Всі його частини: дихання, гортань і артикуляційна сфера розгортають процес інтерпретації у взаємодії. Плавність мелодії вимагає від співака великої стійкості звучання, спокійності і ненапруженості.

«КРЕЩЕНДО ДУШІ»

Діапазон: сі малої октави – соль другої.

Пісня характерна максимальною близькістю до молитви збереженням канонічної форми компонентів змісту. Поетичний і музичний тексти нерозривні, і тільки у синтезі забезпечують коректне тлумачення пісні. У кульмінації (9-11 такти), яка об'єднує не лише вищу точку мелодії, але й енергетичну (точку найвищого напруження), концентровано виявляється суть твору: особлива піднесеність, життєве ствердження. Від співака вимагається спів на форте і застосування твердої атаки звука. Такий спосіб атаки служить засобом виразності в динамічно насичених, енергійних частинах твору. Треба слідкувати за тим, щоб відтінок форте не звучав як суцільний крик.

«КВІТНЕВА АКВАРЕЛЬ»

Діапазон: ре дісз першої октави – фа дісз другої.

Ця лірична пісня малює юнацьке світле почуття кохання. Твір прикметний правдивим відбиттям поезії музичних образів, виразності мелодико – гармонічної сфери. В цій прозоро-граціозній плавній темі дуже багато тонів і півтонів. І тому значну трудність становить чисте інтонування малих і великих секунд. Треба пам'ятати про підвищення при інтонуванні великих секунд вгору і про пониження при інтонуванні їх вниз. І навпаки: про пониження, якщо мала секунда співається вгору і про підвищення, якщо співається вниз.

«КОХАЮСЬ»

Діапазон: сі малої октави – мі другої.

З одного боку, пісні властива легка танцювальність у вальсовому ритмі, з другого боку – світлий спогад про першу далеку закоханість, ностальгічний роздум. Мелодія граціозна і тендітна, потребує використання середньої сили звучності – меццо-піано і меццо-форте, яку треба зберігати постійною при співі заспіву. У приспіві можна посилити динамічну лінію до форте.

«ДУШІ ОМРІЯНИЙ ЗВ'ЯЗОК»

Діапазон: до першої октави – мі другої.

Ця пісня присвячена зв'язківцям. Важливе завдання для процесу її вивчення є додержання темпо-ритму Боса нова, що відповідає характеру змісту, і було б помилкою перетворити образність на марш. Темп і ритмічна структура пісні вимагають чіткої дикції. Особливо в тих місцях, де є шістнадцяті і пунктирний ритм. Чистої інтонації потребує останній такт заспіву (соль дієз в тональності Мі мажор) і початок приспіву (соль бекар в тональності До мажор). Цей перехід із однієї тональності в іншу і інтонування хроматичного півтону без «підїзду», точно і відразу, сприяє розвитку у вокаліста гармонічного слуху.

«Я ЖУРАВКА ТВОЯ»

Діапазон: ре першої октави – фа другої.

Твір присвячений сумнівам, які супроводжують кожную закохану пару. Ця пісня показова індивідуалізованою мелодією, романтикою слів. Треба відчувати ритмічну пульсацію (6/8) пісні, виділити логічні наголоси, домагатись розкриття образу в межах м'якого кантиленного розспіву. Танцювальність, пульсуючий ритм восьмих надають пісні характеру вальсоподібності. При цьому слід пам'ятати, що дихання повинно вистачити до кінця фрази (1 – 4 такти). Фрази довгі, видих треба робити економним. А в кінці музичної фрази доцільно лишок повітря видихнути перше, ніж почати новий вдих.

«БАТЬКО»

Діапазон: сі малої октави – фа другої.

Пісня присвячена знаній темі для багатьох – недооцінки свого батька. Перший куплет, який являє собою період, розпадається на два речення, різні за своєю мелодичною будовою та інтенсивністю динамі-

ки, а проте єдині в своєму образі. Перший період (куплет) має зрівноважену звучність (меццо-піано, меццо-форте), в якій вже відчувається тяжіння і спрямованість до кульмінації другого періоду (приспіву). У приспіві розширюється діапазон, міцнішає динаміка, інтерпретація мелодичної лінії стає дедалі схвильованішою, збільшується тривалість і м'якість дихання, м'яка на початку куплета атака звука змінюється твердою, що дає яскраве, енергійне озвучення змісту твору.

«З ВІРОЮ ЖИВІТЬ»

Діапазон: сі малої октави – ре другої.

Легкість, прозорість, світлість цього твору створюється завдяки швидкому темпу, простій гармонії, пульсуючому ритму. Мелодична лінія легка і граціозна. Просякнута ніжністю, тремтливістю, захопленням, вона вимагає високої манери звукоутворення. Найважчими для інтонування виявляються малі і великі секунди, які часто звучать фальшиво в швидкому темпі. На інтонування цих інтервалів треба звернути особливу увагу. Зміст пісні усвідомлюється комплексно, тому і дикція при цьому відіграє велику роль. Швидкий темп тут потребує рухливості артикуляційного апарата, чіткої вимови приголосних.

«ЧАР-ЗІЛЛЯ»

Діапазон: ля малої октави – фа другої.

Лірична, зворушлива пісня про жіноче щасливе кохання. Мелодія повинна прозвучати трепетно, проникливо, в спокійному, помірному темпі. І гармонія органічно підтримує мелодію, передає настрій твору. Приспівування широких інтервалів, таких як мала секста (затакт, 2 т, 4 т, 7 т, мала септима (8 т), чиста октава (12 т) потребують значної праці педагога і співака. Необхідно нагадати в котрий раз, що малі інтервали вгору співаються з пониженням.

«КВІТУЄ САД»

Діапазон: мі бемоль першої октави – фа другої.

Пісня написана для дитячих пісенних фестивалів. Веселий, бадьорий, сповнений життя характер пісні передається в музиці.

Для збереження темпу шістнадцяті ноти на початку кожної музичної фрази заспіву необхідно виконувати жваво, енергійно, щоб вони не згладжувались, не втрачали своєї гостроти і смислової значущості.

Додатки

ТАБЛИЦЯ

КОМПОНЕНТІВ ГАРМОНІЧНОЇ СИСТЕМИ

<i>A</i>	ля мажор
<i>Am</i>	ля мінор
<i>A7</i>	домінантовий септакорд від ноти ля
<i>A_b</i>	ля бемоль мажор
<i>B</i>	сі бемоль мажор
<i>Bm</i>	сі бемоль мінор
<i>B7</i>	домінантовий септакорд від ноти сі бемоль
<i>C</i>	до мажор
<i>Cm</i>	до мінор
<i>C7</i>	домінантовий септакорд від ноти до
<i>Cm6</i>	до мінорний сектакорд
<i>D</i>	ре мажор
<i>Dm</i>	ре мінор
<i>D7</i>	домінантовий септакорд від ноти ре
<i>D6</i>	ре мажорний сектакорд
<i>Dm6</i>	ре мінорний сектакорд
<i>E</i>	мі мажор
<i>Em</i>	мі мінор
<i>E7</i>	домінантовий септакорд від ноти мі
<i>Em6</i>	мі мінорний сектакорд
<i>E_b</i>	мі бемоль мажор
<i>es</i>	бемоль
<i>F</i>	фа мажор
<i>Fm</i>	фа мінор
<i>F_#dim7</i>	зменшений септакорд від ноти фа дієз
<i>Fis7</i>	домінантовий септакорд від ноти фа дієз
<i>G</i>	соль мажор
<i>Gm</i>	соль мінор
<i>G7</i>	домінантовий септакорд від ноти соль
<i>G_#dim7</i>	зменшений септакорд від ноти соль дієз
<i>H</i>	сі мажор
<i>Hm</i>	сі мінор
<i>H dim7</i>	зменшений септакорд від ноти сі
<i>#</i>	дієз

СЛОВНИК термінів, що використані в роботі

<i>Adagio</i>	(ададжо)	спокійно, повільно
<i>Adagio assai</i>	(ададжо ассаі)	дуже повільно
<i>Adagio sostenuto</i>	(ададжо sostenuto)	повільно, добре витримуючи звуки
<i>Affetuoso</i>	(аффеттуозо)	любовно, ніжно, з пристрасним поривом
<i>Agitato</i>	(аджитато)	із збудженням, стурбовано
<i>Agitato con passione</i>	(аджитато кон пассіоне)	пристрасно і збуджено
<i>Allegretto</i>	(аллегретто)	весело, але більш повільно ніж Allegro
<i>Allegro</i>	(аллегро)	весело, швидко, життєрадісно
<i>Allegro moderato</i>	(аллегро модерато)	помірно швидко
<i>Andante</i>	(анданте)	повільно, помірно
<i>Andante cantabile</i>	(анданте кантабіле)	повільно і наспівно
<i>A tempo dimarcia</i>	(а темпо ді марчья)	в темпі маршу
<i>Cantando</i>	(кантандо)	співуче, наспівно
<i>Con anima</i>	(кон аніма)	з душею
<i>Con moto</i>	(кон мото)	рухливо
<i>Crescendo</i>	(крещендо)	збільшуючи силу звука
<i>Dolce</i>	(дольче)	ніжно, ласкаво
<i>Grandemente</i>	(грандементе)	урочисто, велично
<i>Maestoso</i>	(маестозо)	урочисто, велично
<i>Moderato</i>	(модерато)	помірно
<i>Risoluto</i>	(різольото)	рішуче
<i>Sostenuto</i>	(состенуто)	стримано, зосереджено
<i>Tranquillo</i>	(транквільо)	спокійно, не поспішаючи

ЛІТЕРАТУРА

1. Безбородова Л.А, Алиев Ю.Б. Методика преподавания музыки в общеобразовательных учреждениях. – М., 2002.
2. Вербов А.М. Техника постановки голоса. – М., 1961.
3. Дмитриев Л.Б. Основы вокальной методики. – М.: Музыка. 1963.
4. Луканин В.М. Мой метод работы с певцами. – Л.: Музыка. 1972.
5. Назаренко И.К. Искусство пения. – М.: Музыка. 1968.
6. Орлова Т.М., Бекина С.И. Учите детей петь. – М.: Просвещение. 1987.
7. Падалка Г.Н. Учитель, музика, діти. – К.: Муз. Україна. 1982.
8. Хлебнікова Л.О. Методика викладання музики в 7 класі. – К.: Муз. Україна. 1974.
9. Юссон Р. Певческий голос. – М.: Музыка. 1974.
10. Яковлев А.В. Физиологические закономерности певческой атаки. – Л.: Музыка. 1971.

ЗМІСТ

1. В.Клин. Вступне слово	3
2. Розділ І. Вокально-педагогічні настанови	
Пісня	5
Спів. Вокальні навички	5
Звукоутворення	5
Співацьке дихання	6
Дикція	7
Динаміка	7
Регістр. Діапазон	8
Класифікація співочих голосів	8
3. Розділ ІІ. Концертно-педагогічний репертуар	
<i>О краю мій рідний .....</i>	<i>11</i>
Зоря України	12
Краю мій рідний... ..	14
Пісня про Переяслав	16
Брати Клички	18
Гімн Тетіївській землі	20
Не лишайте Вкраїну	22
Пісня про космонавта Каденюка	24
Я прийшла від землі	26
<i>Цілуйте руки рідним матерям .....</i>	<i>29</i>
Дві матері	30
Мальви	32
Пісня мого дитинства	34
Мамі	36
Ковила	38
Цвіт полуниці	40
<i>До храму серця праведно ідіть .....</i>	<i>43</i>
Люди лебедині	44
Мій університет	46
Етюд нащадкам Г.С. Сковороди	48

На Дніпрі	50
Хвала життю... ..	52
Мій гріх святий... ..	54
Етюд	56
Полонез	58
Роздум	60
Не каюсь... ..	62
<i>Любов народжує світи</i>	65
Над Трубежем	66
Найбільше наше свято – Перемога	68
Мій перший цвіт	70
Троянди на фортепіано	72
Нас повинчають Небеса... ..	74
Малесенькі сонця	76
Візьми мою любов	78
Повертайся... ..	80
Купальська ніч	83
Ясочка	84
Я так люблю... ..	86
То не любов	88
Несказанна любов	90
О мій володарю єдиний	92
Два наші серця	94
Соняховий рай	96
Юна вишня	98
Крецендо душі	100
Квітнева акварель	102
Кохаюсь... ..	104
Душі омріяний зв'язок	106
Я журавка твоя	108
Батько	110
З вірою живіть!	112
Чар-зілля	114
Квітує сад	116
4. Розділ III. Стислі методичні вказівки	118

5. Додатки

Таблиця компонентів гармонічної системи	135
Словник термінів	136
Література	137

Друк і верстка: ПЦ «Ризографіка» (СПД Шуменко С.В.),
м. Бориспіль, вул. Котляревського, 4.
Тел. (04495) 6-64-21
Наклад 500 примірників.

Свідectво суб'єкта видавничої справи
серія ДК №1950 від 22.09.2004